

बन्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी
(Junior Wildlife Technician)

छोटो अबधिको

पाठ्यक्रम

(कम्पिटेंसिमा आधारित पाठ्यक्रम)

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्

पाठ्यक्रम विकास महाशाखा

सानोठिमी, भक्तपुर

२०७४

बिषय सूची

परिचय.....	3
लक्ष्य	3
उद्देश्यहरु	3
पाठ्यक्रमको वर्णन.....	3
तालीम अवधि	4
प्रशिक्षार्थी संख्या	4
प्रशिक्षणको माध्यम	4
प्रशिक्षार्थी उपस्थिति	4
यस पाठ्यक्रमको जोड	4
प्रवेशका आधारहरु	4
सीप परीक्षणको व्यवस्था	4
प्रमाण-पत्र	4
तालिम सञ्चालन गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार (भवन तथा कोठाहरु)	4
प्रशिक्षकको न्यूनतम योग्यता.....	5
प्रशिक्षक-प्रशिक्षार्थी अनुपात.....	5
प्रशिक्षकलाई सुभाब.....	5
(क) प्रशिक्षणको लागि सुभाब	5
(ख) प्रशिक्षार्थीको कार्यसम्पादन मूल्यांकनको लागि सुभाब	6
सीप-तालीमको लागि सुभाब.....	6
अन्य सुभाबहरु	7
उपकरण तथा औजार	7
पाठ्य संरचना.....	10
विस्तृत पाठ्यक्रम.....	11
मोड्युल १: वन्यजन्तु, बन तथा संरक्षित क्षेत्र	11
सबमोड्युल १.१: नेपालका संरक्षित क्षेत्र र अन्य बनक्षेत्रहरुको परिचय	11
सबमोड्युल १.२: वन्यजन्तुहरुको परिचय.....	13
सबमोड्युल १.३: पेशागत सुरक्षा	15
मोड्युल २: औजार, उपकरण र सामग्रीहरु तयारी.....	20
मोड्युल ३: वन्यजन्तुको अध्ययन तथा अनुगमन.....	26
सबमोड्युल ३.१: वन्यजन्तु ट्र्याकिङ्ग	26
सबमोड्युल ३.२: वन्यजन्तु अनुगमन	34

सबमोड्युल ३.३: बन्यजन्तु गणना.....	40
सबमोड्युल ३.४: नमुना संकलन	49
मोड्युल ४: बन्यजन्तुको उद्धार तथा व्यवस्थापन	55
सबमोड्युल ४.१: बन्यजन्तु नियन्त्रण	55
सबमोड्युल ४.२: बन्यजन्तु ओसारपसार तथा स्थानान्तरण.....	67
सबमोड्युल ४.३: बन्यजन्तुको स्याहार सुसार	73
मोड्युल ५: सूचना तथा अन्य व्यवस्थापन.....	80
सबमोड्युल ५.१: सूचना आदान प्रदान	80
सब मोड्युल ५.२: पेशागत बृत्तिविकास	84
मोड्युल ६: उद्यमशीलता विकास (Entrepreneurship Development).....	87
सामान्य गुणस्तर सूचक (General Quality Indicator)	89
पेशागत विशिष्ट सूचक (Occupation Specific Indicator).....	94

परिचय

यो बन्त्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) को पाठ्यक्रम दक्षतामा आधारित सम्बन्धित ज्ञान, सीप र अभिवृद्धिले सज्जित सीपयुक्त तथा रोजगार पाउन योग्य बन्त्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) उत्पादन गर्ने उद्देश्यले निर्माण गरिएको पाठ्यक्रम हो। यो पाठ्यक्रममा प्रशिक्षार्थीहरूले तालीम कक्षमा एक बन्त्यजन्तु प्राविधिकले बन्त्यजन्तु पाईने क्षेत्रहरूमा गर्नु पर्ने प्रत्येक सीपहरूमा सहयोगीको रूपमा अभ्यास गर्नेछन्। यी सीपहरूमा दक्षता हासिल गरिसकेपछि प्रशिक्षार्थीहरूले संबन्धित बन्त्यजन्तु आरक्ष तथा संरक्षित क्षेत्रमा वा व्यवसाय सञ्चालन गरि स्वरोजगार हुने पर्याप्त अवसर पाउनेछन् र मुलुकको गरिबी न्यूनीकरणका लागि योगदान दिनेछन्। यो पाठ्यक्रममा राखिएका सीप र ज्ञानबाट प्रशिक्षार्थीहरूले आफूसँग भएका सीप र ज्ञानमा सुधार ल्याउन र सम्बन्धित क्षेत्रमा आवश्यक दक्ष बन्त्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) को रूपमा कार्य गर्न (स्वरोजगार वा रोजगारी) का लागि समर्थ हुन सक्नेछन्।

लक्ष्य

बन्त्यजन्तु पाईने क्षेत्रमा सम्बन्धीत सेवा प्रदान गर्ने एवं स्वरोजगार योग्य दक्ष बन्त्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) तयार गर्ने।

उद्देश्यहरू

प्रशिक्षण प्राप्त गरिसकेपछि प्रशिक्षार्थीहरू निम्न लिखित कार्यहरू गर्न सक्षम हुनेछन् :

- १ बन्त्यजन्तुसँग सम्बन्धीत औजार, उपकरण र बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू पहिचान गरि आवश्यकता अनुसार तयारी गर्ने।
- २ बन्त्यजन्तु रहेको दिशा र स्थान पत्ता लगाई तिनिहरूको बासस्थान र गतिविधि अवलोकन गर्ने।
- ३ बेट साइट लगायत ट्रयाप/जाल/खाबर तयारी वा सेट गरि बन्त्यजन्तुलाई बेट गर्ने।
- ४ डार्ट उपकरण र ट्रयाप तयारी गरि भित लगाइ बन्त्यजन्तुलाई डार्ट साइटमा लैजान।
- ५ स्थानान्तरण सामग्रीहरू (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप) जाँच गरि बन्त्यजन्तुलाई गाडीमा लोड अन लोड गर्ने।
- ६ बारबन्देजको रेखदेख, खोरको सरसफाई, बन्त्यजन्तुको नाप तौल, खुवाउने जस्ता कार्य गरि रिपोर्टिङ्ग गर्ने।
- ७ हुलियाको आधारमा र रेडियो सेटको प्रयोग गरि बन्त्यजन्तुको अनुगमन गर्ने।
- ८ बन्त्यजन्तुको प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष गणना गरि डाटा सिट भर्न।
- ९ दिसा/बकौला, मरेको वा जिबित साना जन्तु र विरुवाको नमुना सँकलन गरि हस्तान्तरण गर्ने।

पाठ्यक्रमको वर्णन

यो पाठ्यक्रममा उल्लेखित कार्यक्रम बन्त्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) ले गर्नुपर्ने कामहरूमा आधारित छ। पाठ्यक्रमले बन्त्यजन्तु पाईने क्षेत्रहरूमा दैनिक बन्त्यजन्तुसँग सम्बन्धीत औजार, उपकरण र बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू पहिचान गरि आवश्यकता अनुसार तयार गर्ने लगायत अवस्था हेरि बारबन्देजको रेखदेख, खोरको सरसफाई, बन्त्यजन्तुको नाप तौल, खुवाउने जस्ता कार्य गरि रिपोर्टिङ्ग गर्ने सिप र ज्ञान प्रदान गर्दछ। साथै बन्त्यजन्तु रहेको दिशा, स्थान पत्ता लगाइ बासस्थान र गतिविधि अवलोकन गर्ने, बेट साइट, ट्रयाप/जाल/खाबर तयारी वा सेट गरि बन्त्यजन्तुलाई बेट गर्ने, स्थानान्तरण सामग्रीहरू (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप) जाँच गरि बन्त्यजन्तुलाई गाडीमा लोड अन लोड गर्ने, हुलियाको आधारमा र रेडियो सेटको प्रयोग गरि बन्त्यजन्तुको अनुगमन गर्ने, बन्त्यजन्तुको प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष गणना गरि डाटासिट भर्ने, दिसा/बकौला, मरेको वा जिबित साना जन्तु र विरुवाको नमुना सँकलन गरि हस्तान्तरण गर्ने, आफ्नो कार्यक्षमता सूचना आदान प्रदान गर्ने, पेशागत वृत्तिविकासका लागि कार्यशाला/ गोष्ठी, तालिम, भ्रमणमा भाग लिने, लेख र पुस्तक र पत्रपत्रिका अध्ययन गर्ने वेबसाइटको प्रयोग गर्ने समेत उल्लेख गरिएको छ। पाठ्यक्रमको संरचनामा उल्लेख गरिए जस्तै निर्दिष्ट मोड्युलको समयवधि हुनेछ। यो तहका प्राविधिकहरूले प्रशिक्षकहरूबाट गरिने प्रदर्शनहरू मार्फत आवश्यक सीप/कार्यहरू अभ्यास गर्ने अवसर पाउने छन्। पेशाका लागि आवश्यक औजार, उपकरण, यन्त्र र सामग्रीहरू प्रयोग गरी प्रशिक्षार्थीहरूले सीप सिक्ने र अभ्यास गर्दै जानेछन्।

तालीम अबधि

- यस पाठक्रममा आधारित तालीम कार्यक्रमको सम्पूर्ण कार्यको जम्मा समयबाधि ३९० घण्टा हुनेछ ।

प्रशिक्षार्थी संख्या

- अधिकतम २० जना ।

प्रशिक्षणको माध्यम

- नेपाली (अंग्रेजी शब्दावली सहित) ।

प्रशिक्षार्थी उपस्थिति

- सैद्धान्तिक कक्षाहरूमा ८० प्रतिशतको उपस्थिति हुनुपर्ने ।
- व्यावहारिक (प्राक्टिकल) कक्षाहरूमा ९० प्रतिशतको उपस्थिति हुनुपर्ने ।

यस पाठ्यक्रमको जोड

- यस पाठक्रमले सीप विकासमा जोड दिन्छ । यस पाठक्रममा ८० प्रतिशत समय सीप सिकाईमा र २० प्रतिशत समय ज्ञान सिकाईमा छुट्याईएको छ ।
- तसर्थ, यस पाठक्रमको जोड पाठक्रममा समावेश गरिएका सीपहरू प्रदान गर्न वा सिकाउनमा हुनेछ ।

प्रवेशका आधारहरू

- साधारण लेखपढ गर्न सक्ने ।
- कम्तीमा १६ वर्ष उमेर पुगेका ।
- मानसिक तथा शारीरिक रूपमा स्वस्थ ।

सीप परीक्षणको व्यवस्था

यो तालिमको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका प्रशिक्षार्थीहरूले राष्ट्रिय सीप परीक्षण समिति द्वारा निर्धारण गरिएको मापदण्ड/पूर्व शर्तहरू पुरा गरेमा उक्त पेशाको तह एको सीप परीक्षण परीक्षामा सहभागि हुन सक्नेछन् ।

प्रमाण-पत्र

यो तालिम सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्ने प्रशिक्षार्थीहरूलाई सम्बन्धित तालीम दिने संस्थाले “बन्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician)” को प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।

तालिम सञ्चालन गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार (भवन तथा कोठाहरू)

क. कार्यालय कोठा	-	१ वटा
ख. कक्षा कोठा २० जना अट्ने (कम्तीमा प्रति प्रशिक्षार्थी १ वर्ग मि. स्थानको हिसाबले २० वर्ग मि. को कक्षा कोठा हुनुपर्नेछ । कक्षा कोठामा पर्याप्त प्रकाश तथा हावाको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।	-	१ वटा
ग. आगन्तुक कक्ष	-	१ वटा
घ. प्रशिक्षक तयारी कक्ष	-	१ वटा

ड. कार्यशाला कोठा	-	१ वटा
(कम्तीमा प्रति प्रशिक्षार्थी २ वर्ग मि. स्थानको हिसाबले २० वर्ग मि. को कार्यशाला हुनुपर्नेछ)।		
च. गोदाम	-	१ वटा
छ. सामानहरू दिने/लिने कोठा	-	१ वटा

प्रशिक्षकको न्यूनतम योग्यता

- कम्तीमा बन्यजन्तु प्राविधिक (Junior Wildlife Technician) विषयमा प्राविधिक एस.एल.सी. वा व्यवस्था भएमा सम्बन्धित व्यवसायमा तह २ उत्तीर्ण वा सम्बन्धित व्यवसायमा कम्तीमा १० वर्षको कार्यानुभव भएको ।
- राम्रो संचार तथा प्रशिक्षण सीप भएको ।
- सम्बन्धित व्यवसायमा अनुभवी ।

प्रशिक्षक-प्रशिक्षार्थी अनुपात

- प्रयोगात्मक कक्षाको लागि अनुपात :- १ : १०
- सैद्धान्तिक कक्षाको लागि अनुपात :- कक्षा कोठाको अवस्था अनुसार तय गर्ने ।

प्रशिक्षकलाई सुझाव

(क) प्रशिक्षणको लागि सुझाव

१. उद्देश्यहरू छनोट गर्ने ।

२. पाठ्यवस्तु छनोट गर्ने ।

३. प्रशिक्षण विधिहरूबारे परिचित हुने ।

- प्रशिक्षक केन्द्रित विधिहरू (जस्तै: व्याख्यान, प्रदर्शन, प्रश्नोत्तर, शोधपुछ, ईन्डक्सन, डिडक्सन आदि)बारे परिचित हुने ।
- प्रशिक्षार्थी केन्द्रित विधिहरू (जस्तै: प्रयोगात्मक, फिल्ड ट्रिप/एक्सकर्सन, डिस्कभरी, एक्सप्लोरेसन, समस्या समाधान, सर्भेक्षण आदि) बारे परिचित हुने ।
- अन्तरक्रियात्मक विधिहरू (जस्तै: छलफल, समूह प्रशिक्षण, लघु प्रशिक्षण, एग्जिबिसन आदि)बारे परिचित हुने ।
- नाटकीय विधिहरू (जस्तै: रोल प्ले, ड्रामाटाईजेसन आदि) बारे परिचित हुने ।

४. प्रशिक्षण विधि छनोट गर्ने ।

५. प्रशिक्षण सामग्रीहरू छनोट गर्ने ।

- प्रशिक्षण सामग्रीहरू/शैक्षिक सामग्रीहरू पहिचान गर्ने ।
- प्रशिक्षण सामग्रीहरू/शैक्षिक सामग्रीहरू छनोट गर्ने ।
- छानेका प्रशिक्षण सामग्रीहरू/शैक्षिक सामग्रीहरू उचित पाठ, समय र स्थानमा प्रयोग गर्ने योजना बनाउने ।

६. पाठ योजना तयार गर्ने

- सैद्धान्तिक कक्षाका लागि पाठ योजनाको नमुना छनोट गर्ने
- सैद्धान्तिक कक्षाका लागि पाठ योजना तयार गर्ने
- व्यावहारिक कक्षाका लागि पाठ योजनाको नमूना छनोट गर्ने
- व्यावहारिक कक्षाका लागि पाठ योजना तयार गर्ने

७. प्रशिक्षण संचालन गरिने स्थानहरूको संगठन/ब्यवस्थापन गर्ने

- कक्षाकोठाको संगठन/ब्यवस्थापनको योजना तयार गर्ने
- योजनानुसार कक्षाकोठाको संगठन/ब्यवस्थापन गर्ने
- फिल्ड वर्कको संगठन/ब्यवस्थापनको योजना तयार गर्ने
- योजनानुसार फिल्ड वर्कको संगठन/ब्यवस्थापन गर्ने
- कार्यशालाको संगठन/ब्यवस्थापनको योजना तयार गर्ने
- योजनानुसार कार्यशालाको संगठन/ब्यवस्थापन गर्ने

८. प्रशिक्षण/कार्यक्रम प्रस्तुत/संचालन गर्ने

- पाठ योजना लिने
- पाठ योजनानुसार प्रशिक्षण/कार्यक्रम प्रस्तुत/संचालन गर्ने
- पाठ योजनानुसार प्रशिक्षण विधि प्रयोग गर्ने
- पाठ योजनानुसार प्रशिक्षण सामग्रीहरू उपयुक्त समय र स्थानमा प्रयोग गर्ने

९. प्रशिक्षण गर्दा प्रशिक्षण उद्देश्य, पाठ्यांश र प्रशिक्षण विधिबीच समन्वय/तालमेल कायम गर्ने

- प्रशिक्षण उद्देश्य अनुसार पाठ्यांश छनोट गर्ने
- उद्देश्य र पाठ्यांश अनुसार प्रशिक्षण सामग्री छनोट गर्ने
- उद्देश्य, पाठ्यांश र प्रशिक्षण सामग्री अनुसार प्रशिक्षण विधि छनोट गर्ने
- पाठ प्रस्तुत गर्दा, छनोट गरिएको उद्देश्य अनुसार, छनोट गरिएको पाठ्यांश, छनोट गरिएका प्रशिक्षण सामग्री र प्रशिक्षण विधि प्रयोग गरी प्रस्तुत गर्ने

१०. परिक्षार्थी मूल्यांकन गर्ने

११. प्रशिक्षण/कार्यक्रम मूल्यांकन गर्ने

(ख) प्रशिक्षार्थीको कार्यसम्पादन मूल्यांकनको लागि सुझाव

१. कार्य विश्लेषण गर्ने

२. विस्तृत कार्यसम्पादन जाँचक सूची तयार गर्ने

३. तयार गरिएको विस्तृत कार्यसम्पादन जाँचकसूची प्रयोग गरी प्रशिक्षार्थीहरूको लगातार कार्यसम्पादन मूल्यांकन गर्ने

सीप-तालीमको लागि सुझाव

१. कार्यसम्पादन प्रदर्शन गर्ने

● कार्य सम्पादन स्वभाविक गतिमा प्रदर्शन गर्ने

● क्रमानुसार कार्यसम्पादन कदमक्रमहरू मन्द गतिमा मौखिक बर्णन गर्दै प्रश्नोत्तर विधि अपनाएर प्रत्येक कार्यसम्पादन कार्यक्रमहरूलाई प्रशिक्षार्थी समक्ष प्रदर्शन गर्ने

● आवश्यक परेमा उपरोक्तानुसारको मन्द कार्यसम्पादन कार्यक्रमहरूको प्रदर्शन प्रशिक्षार्थीको आवश्यकता वा माग अनुसार स्पष्टिकरणको लागि आवश्यकतानुसार दोहोर्याउने वा तेहेर्याउने

● अन्तिम पटक कार्यसम्पादन प्रदर्शन गर्ने

२. प्रदर्शित कार्यसम्पादन अभ्यास गर्न प्रशिक्षार्थीहरूलाई यथेष्ट मौका दिने

- प्रशिक्षार्थीहरूलाई पथप्रदर्शित अभ्यास (गाईडेड प्राक्टिस) गराउने
- प्रदर्शित कार्यसंपादन अभ्यास गर्न प्रशिक्षार्थीहरूलाई समुचित बाताबरण सृजना गरि दिने
- कार्य अभ्यासको क्रममा प्रशिक्षार्थीहरूलाई कदम कदममा सहयोग वा पथप्रदर्शन (गाईड) गर्ने
- प्रशिक्षार्थीहरूको आवश्यकतानुसार दिईएको कार्य संपादन गर्न निपूर्ण हुनका लागि प्रशिक्षार्थीहरूलाई दोहोर्याउने वा पुनः पुनः दोहोर्याउने मौका प्रदान गर्ने
- दिईएको कार्य संपादन गर्न प्रशिक्षार्थीहरू निपूर्ण भएपछिमात्र प्रशिक्षकले अर्को कार्यसंपादन प्रदर्शन गर्ने

अन्य सुभाबहरु

१. सीप तालीमका सिद्धान्तहरु प्रयोग गर्ने
२. प्रशिक्षण गर्दा २० प्रतिशत समय सैद्धान्तिक कक्षामा र ८० प्रतिशत समय प्रयोगात्मक कक्षामा प्रयोग गर्ने
३. बयश्क सिकाईका सिद्धान्तहरु प्रयोग गर्ने
४. आन्तरिक अभिप्रेरणाका सिद्धान्तहरु प्रयोग गर्ने
५. सिकाई तथा कार्यसंपादन क्रियाकलापहरुमा प्रशिक्षार्थीहरूलाई अधिकतम संलग्न हुन सहज गराई दिने

उपकरण तथा औजार

कार्यशालामा चाहिने आवश्यक औजार तथा उपकरणहरु (१० जना प्रशिक्षार्थीहरूको लागि)

सि.नं	विवरण	परिमाण
१	Tool Box Set	१ सेट
२	Drug Box	१ सेट
३	Dart equipment	१ सेट
४	Mist Net	१ सेट
५	Sherman Trap	१ सेट
६	Live Trap/Pet Porter	१ सेट
७	Butterfly Net	१ सेट
८	Net	१ सेट
९	Transfer Crate	१ सेट
१०	Measurement Tape	१० सेट
११	Weighing Machine	१ सेट
१२	Binocular	१० वटा
१३	GPS	१० वटा
१४	Range Finder	१ सेट
१५	Datasheet	१० सेट
१६	Clipboard	१० वटा
	Camera Trap	१ सेट
१७	Camera	१० वटा
१८	Compass	१० वटा
१९	Cotton Sack	१ सेट
२०	Snake Hook/Tongue	१ सेट
२१	Rope, Plastic	१ सेट
२२	Ribbon	१ सेट
२३	Ziplock Bag	१० वटा
२४	Stretcher	१ सेट
२५	Clear bags	१० वटा

२६	Radio Collar	१ सेट
२७	Shovel	१ सेट
२८	Receiver/Antenna	१ सेट
२९	Axe	१० बटा
३०	Sickle	१० बटा
३१	Pick	१० बटा
३२	Spade	१० बटा
३३	Khanti	१० बटा
३४	Leather Man Tools	१ सेट
३५	Torch, Lighter	१० बटा
३६	Solar Pen/Light	१ सेट
३७	Goggles	१० सेट
३८	Gloves	१० सेट
३९	Safety Boot	१० सेट
	First Aid Kit	१ सेट
४०	Bucket/Jug	१ सेट
४१	Communication Set	१ सेट
४२	Personal Protective Equipment	१ सेट
४३	Mask	१० सेट
४४	Apron/Raincoat/Jacket	१० सेट
४५	Helmet	१० सेट

आवश्यक स्टेशनरी/विविध सामग्रीहरु		
१	कापी	१ दर्जन
२	डटपेन	१ दर्जन
३	सार्पनर ठूलो	२ थान
४	करेक्सन पेन	१ दर्जन
५	साइन पेन	३ दर्जन
६	पाइलट/जेल पेन	३ दर्जन
७	इरेजर	३ दर्जन
८	पेन्सील	३ दर्जन
९	फलाटिन कपडा	१० मीटर
१०	नमुना	१२ थान
११	कार्बन पेपर नीलो/सेतो	२-२ प्याकेट
१२	फिलिप चार्ट पेपर	आवश्यकता अनुसार
१३	फ्ल्यास कार्ड	आवश्यकता अनुसार
१४	फोटोकपी पेपर	आवश्यकता अनुसार

नोट : ता

१५	फाइल	आवश्यकता अनुसार
१६	हवाइट बोर्ड	१ थान
१७	बोर्ड मार्कर	१ दर्जन
१८	परमानेन्ट मार्कर	१ दर्जन
१९	डस्टर	२ थान

नोट: तालीमका बखत सैद्धान्तिक विषयको प्रशिक्षणका कममा उपलब्ध हुन सक्ने अवस्थामा ओभरहेड प्रोजेक्टर, फ्लिपचार्ट बोर्ड, पिन बोर्ड प्रयोगमा ल्याउन सकिनेछ ।

पाठ्य संरचना

क्र.सं.	मोड्युल/सब मोड्युल	स्वभाव	समय (घण्टा)		
			सैद्धान्तिक	व्यावहारिक	जम्मा
१	मोड्युल १: बन्यजन्तु, बन तथा संरक्षित क्षेत्र				
	सबमोड्युल १.१: नेपालका संरक्षित क्षेत्र र अन्य बनक्षेत्रहरुको परिचय	सै+ व्या	१५	२०	३५
	सबमोड्युल १.२: बन्यजन्तुहरुको परिचय	सै+ व्या	१३	१७	३०
	सबमोड्युल १.३: पेशागत सुरक्षा	सै+ व्या	५	२०	२५
२	मोड्युल २: औजार, उपकरण र सामग्रीहरु तयारी	सै+ व्या	५	१५	२०
३	मोड्युल ३: बन्यजन्तुको अध्ययन तथा अनुगमन				
	सबमोड्युल ३.१: बन्यजन्तु ट्र्याकिङ	सै+ व्या	५	१६	२१
	सबमोड्युल ३.२: बन्यजन्तु अनुगमन	सै+ व्या	६	३२	३८
	सबमोड्युल ३.३: बन्यजन्तु गणना	सै+ व्या	७	२८	३५
	सबमोड्युल ३.४: नमुना संकलन	सै+ व्या	५	२४	२९
४	मोड्युल ४: बन्यजन्तुको उद्धार तथा व्यवस्थापन				
	सबमोड्युल ४.१: बन्यजन्तु नियन्त्रण	सै+ व्या	५	३२	३७
	सबमोड्युल ४.२: बन्यजन्तु ओसारपसार तथा स्थानान्तरण	सै+ व्या	४	२१	२५
	सबमोड्युल ४.३: बन्यजन्तुको स्याहार सुसार	सै+ व्या	६	२९	३५
५	मोड्युल ५: सूचना तथा अन्य व्यवस्थापन	सै			
	सबमोड्युल ५.१: सूचना आदान प्रदान	सै	३	७	१०
	सबमोड्युल ५.२: पेशागत बृत्तिविकास	सै	२	८	१०
६	मोड्युल ६: उच्चमशीलता विकास	सै+ व्या	१८	२२	४०
	जम्मा	सै+ व्या	९९	२९१	३९०

सै= सैद्धान्तिक/व्या= व्यावहारिक

बिस्तृत पाठ्यक्रम

मोड्युल १: बन्यजन्तु, बन तथा संरक्षित क्षेत्र

सबमोड्युल १.१: नेपालका संरक्षित क्षेत्र र अन्य बनक्षेत्रहरूको परिचय

समय : १५ घण्टा (सै) + २० घण्टा (ब्या) = ३५ घण्टा

वर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा बन्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) पेशासंग सम्बन्धित आधारभूत कुराहरू जस्तै नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरू, भू-परिधि र जैविक मार्गहरू, नेपालका वन क्षेत्रहरू, वन तथा बन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धि नीति नियमहरू संग सम्बन्धित ज्ञानहरू समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरू(Objectives):

- यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरू निम्न ज्ञानहरू ग्रहण गर्न समर्थ हुनेछन् ।
- नेपालका राष्ट्रिय निकुञ्ज, बन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र र मध्यवर्ति क्षेत्रबारे जानकारी हासिल गर्न ।
- भूपरिधि र जैविक मार्गहरूसँग परिचित हुन ।
- वन क्षेत्रहरूका प्रकार, व्यवस्थापन, विशेषता र बन्यजन्तु प्राथमिकताबारे जान्न ।
- वन तथा बन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धि नीति नियमहरूको सामान्य ज्ञान हासिल गर्न ।

पाठ्यांश (Contents):

१. नेपालका संरक्षित क्षेत्रहरू (परिभाषा, विशेषता, संख्या, क्षेत्रफल आदि)
  - राष्ट्रिय निकुञ्ज (१२)
  - बन्यजन्तु आरक्ष (१)
  - शिकार आरक्ष (१)
  - संरक्षण क्षेत्र (६)
  - मध्यवर्ति क्षेत्र (१३)
२. भू-परिधि र जैविक मार्गहरू (परिचय)
  - तराई भू-परिधि (वरणडाभार, पाल्पा-बुटवल, काम्दी, खाता, कर्णाली, वसन्ता, लालभाडी, ब्रह्मदेव)
  - पूर्वी हिमाली भू-परिधि
  - पवित्र कैलाश भू-परिधि
  - चितवन(अन्नपूर्ण भू-परिधि)
३. नेपालका वन क्षेत्रहरू (प्रकार, व्यवस्थापन, विशेषता, बन्यजन्तु प्राथमिकता)
  - सरकारद्वारा व्यवस्थित वन
  - चकला वन
  - संरक्षित वन
  - साभेदारी वन
  - सामुदायिक वन
  - कबुलियती वन (अति विपन्नका लागि तथा व्यापारिक प्रयोजनका लागि)

- धार्मिक वन
- नीजि वन
- ४. वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धि नीति नियमहरुको सामान्य जानकारी
  - राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन २०२९, पाँचौं संशोधन २०७३
  - वन ऐन २०४९, पाँचौं संशोधन २०७३
  - वन्यजन्तु उद्धार एवं उद्धार केन्द्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७३
  - जैविक विविधता रणनीति र कार्यनीति

ब्यवहारिक पक्ष

- कुनै एक संरक्षित क्षेत्रको स्थलगत अध्ययन भ्रमण गरि उक्त क्षेत्रमा रहेका वन्यजन्तु, बासस्थानहरु र व्यवस्थापकिय गतिविधिको बारेमा तथ्याङ्क संकलन गर्ने । १० घण्टा
- कुनै एक राष्ट्रिय वन/जैविक मार्ग क्षेत्रको स्थलगत अध्ययन भ्रमण गरि उक्त क्षेत्रमा रहेका वन्यजन्तु, बासस्थानहरु र व्यवस्थापकिय गतिविधिको बारेमा तथ्याङ्क संकलन गर्ने । १० घण्टा

सबमोड्युल १.२: वन्यजन्तुहरूको परिचय

समय : १३ घण्टा (सै) + १७ घण्टा (ब्या) = ३० घण्टा

वर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा जैविक विविधता र नेपालमा पाईने प्रमुख स्तनधारी वन्यजन्तु, चरा लगायत सरिसृप तथा उभयचरहरूको संक्षिप्त परिचय संग सम्बन्धित ज्ञानहरू समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरू (Objectives):

- यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरू निम्न ज्ञानहरू ग्रहण गर्न समर्थ हुनेछन् ।
- जीनको विविधता, प्रजातिको विविधता, पारिस्थितिकीय प्रणालिको विविधता, नेपालमा जैविक विविधताको अवस्था र जैविक विविधताको महत्वबारे जानकारी हासिल गर्न ।
- नेपालमा पाईने प्रमुख स्तनधारी वन्यजन्तुहरूको संक्षिप्त परिचयबारे जान्न ।
- नेपालमा चराहरूको प्रजाति विविधता र संरक्षणको अवस्था, नेपालका संरक्षित चराहरू लगायत रैथाने, नेपालमा मात्र पाईने र घुमन्ते चराहरूसँग परिचित हुन ।
- नेपालमा पाईने सरिसृप तथा उभयचरहरूबारे सामान्य ज्ञान हासिल गर्न ।

पाठ्यांश (Contents) :

१. जैविक विविधता
  - प्रकार (जीनको विविधता, प्रजातिको विविधता, पारिस्थितिकीय प्रणालिको विविधता)
  - नेपालमा जैविक विविधताको अवस्था
  - जैविक विविधताको महत्व
२. नेपालमा पाईने प्रमुख स्तनधारी वन्यजन्तुहरूको संक्षिप्त परिचय
  - स्तनधारी प्रजातिको विविधता र संरक्षणको अवस्था
  - नेपालका संरक्षित स्तनधारीहरू
  - ठूला मांशहारी प्रजाति (बाघ, चितुवा, हिम चितुवा, धाँसे चितुवा, कालो भालु, काठे भालु, खैरो भालु, व्वाँसो, जँगली कुकुर, हुँडार आदि)
  - साना मांशहारी प्रजाति (साना जँगली बिरालोहरू, स्याल, फ्याउरो, मलसाप्रो, निरबिरालोहरू, रतेल आदि)
  - शाकाहारि प्रजातिहरू (हात्ती, गैडा, गौरीगाई, अर्ना, जँगली याक, निलगाइ, जरायो, बँदेल, नयन, नाउर, चित्तल, लघुना, रतुवा घोरल आदि)
  - साना स्तनधारी प्रजातिहरू (न्याउरीमुसा, मुसा, छुचुन्द्राहरू)
  - बाँदर तथा लंगुरहरू
  - चमेराहरू
३. नेपालका चराहरूको संक्षिप्त परिचय
  - नेपालमा चराहरूको प्रजाति विविधता र संरक्षणको अवस्था
  - नेपालका संरक्षित चराहरू
  - रैथाने, नेपालमा मात्र पाईने र घुमन्त (गृष्म आगन्तुक, हिउँदे आगन्तुक) चराहरू
४. सरिसृप तथा उभयचरहरू
  - नेपालमा पाईने गोही, गोहोरो, कछुवा, सर्प, माउसुली, छेपारो, भ्यागुताहरूको संक्षिप्त जानकारी
  - नेपालका संरक्षित उभयचरहरू (अजिङ्गर, सुन गोहोरो र घडियाल गोही)

ब्यवहारिक पक्ष

- बन्धजन्तु संग्रालय तथा सुचना केन्द्रको स्थलगत अध्ययन भ्रमण गरि बन्धजन्तु र तिनीहरुको आखेटोपहार पहिचान गर्ने ।
५ घण्टा
- कुनै एक “चराको लागी महत्वपुर्ण क्षेत्र (Important Bird Area)” अध्ययन भ्रमण गरि चराहरुको पहिचान गर्ने ।
५ घण्टा
- बन्ध तथा संरक्षित क्षेत्रहरुमा अध्ययन भ्रमण गरि प्राकृतिक बासस्थानमा बन्धजन्तुहरुको पहिचान गर्ने ।
७ घण्टा

सबमोड्युल १.३: पेशागत सुरक्षा

समय : ५ घण्टा (सै) + २० घण्टा (ब्या) = २५ घण्टा

वर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा बन्त्यजन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician) ले आफ्नो कार्यस्थलमा अपनाउनु पर्ने सुरक्षा लगायत क्षती न्यूनीकरण र साधारण प्राथमिक उपचार सम्बन्धित आधारभूत ज्ञान र सीपहरू समावेश गरिएको छ ।

उद्देश्यहरू (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरू निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्री प्रयोग गर्ने ।
२. बन्त्यजन्तुबाट सुरक्षित हुन ।
३. जैविक सुरक्षा गर्ने ।
४. औजार तथा उपकरणको सुरक्षा गर्ने ।
५. कार्यस्थल सुरक्षा गर्ने ।
६. वातावरण प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने ।
७. विद्युतीय सुरक्षा अपनाउन ।
८. आगलागीबाट हुने क्षती न्यूनीकरण गर्ने ।
९. साधारण प्राथमिक उपचार गर्ने ।

कार्यहरू (Tasks):

१. व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणहरू प्रयोग गर्ने ।
२. बन्त्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने ।
३. जैविक सुरक्षा गर्ने ।
४. औजार तथा उपकरणको सुरक्षा गर्ने ।
५. कार्यस्थल सुरक्षा गर्ने ।
६. वातावरण प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने ।
७. विद्युतीय सुरक्षा अपनाउने ।
८. आगलागीबाट हुने क्षती न्यूनीकरण गर्ने ।
९. साधारण प्राथमिक उपचार गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

क. सं.	कार्यहरू	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
१	व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण प्रयोग गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको):</p> <p>व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणहरू (Personal Protection Equipments), सुरक्षा संकेत</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के) :</p> <p>व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण प्रयोग गर्ने ।</p> <p>स्तर (कति राम्रो) :</p> <ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सुरक्षाका उपकरणहरू प्रयोग गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सुरक्षाको आवश्यकता र महत्व व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणहरू बिभिन्न जोखिमहरू (Hazards) र त्यसबाट बच्ने उपायहरू सुरक्षा संग सम्बन्धित बिभिन्न प्रकारका संकेत चिन्हहरू दुर्घटना हुने कारणहरू 	०.५	२.५	३
२	वन्यजन्तुबाट सुरक्षा गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको):</p> <p>असुरक्षित स्थल, आक्रामक वन्यजन्तुहरू ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के) :</p> <p>वन्यजन्तुबाट सुरक्षा ।</p> <p>स्तर (कति राम्रो) :</p> <ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुबाट आवश्यक सावधानी अपनाएको । 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्षेत्रमा पाईने वन्यजन्तुहरूको बारेमा ज्ञान । वन्यजन्तुहरूको आनीबानीबारे ज्ञान भएको । वन्यजन्तुहरूबाट जोगिने उपायहरूको ज्ञान । 	१	२	३
३	जैविक सुरक्षा अपनाउने ।	<p>अवस्था (दिइएको):</p> <p>जैविक सुरक्षाका सामाग्री, सुरक्षा संकेत</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के) :</p> <p>जैविक सुरक्षा अपनाउने ।</p> <p>स्तर (कति राम्रो) :</p>	<ul style="list-style-type: none"> जैविक सुरक्षाको आवश्यकता र महत्व जैविक सुरक्षा उपकरणहरू बिभिन्न जोखिमहरू (Hazards) र त्यसबाट बच्ने उपायहरू सुरक्षा संग सम्बन्धित बिभिन्न प्रकारका संकेत चिन्हहरू 	०.५	२.५	३

क. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
		<ul style="list-style-type: none"> ● जैबिक सुरक्षाका सामाग्रीहरु प्रयोग गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● दुर्घटना हुने कारणहरु 			
४	औजार तथा उपकरणको सुरक्षा गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको): सुरक्षित भण्डारण स्थल ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के) : औजार तथा उपकरणको सुरक्षा गर्ने ।</p> <p>स्तर (कति राम्रो) : कार्यप्रकृति अनुसार औजार उपकरणहरुको सुरक्षित प्रयोग भएको ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● औजार तथा उपकरणहरुको सुरक्षाको आवश्यकता र महत्व ● औजार तथा उपकरणको सुरक्षा गर्ने विधि 	०.५	२.५	३
५	कार्यस्थल सुरक्षा गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको): कार्यस्थल</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के) : कार्यस्थल सुरक्षा गर्ने ।</p> <p>स्तर (कति राम्रो) :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● कार्यशाला सफा र तेल तथा चिप्लो पदार्थ रहित पारिएको । ● आकस्मिक दुर्घटनाबाट बच्ने उपकरणहरु उपलब्ध भएको । ● सुरक्षाका पोस्टरहरु भितामा टागेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● कार्यस्थलको सुरक्षाको आवश्यकता र महत्व ● कार्यथलो सुरक्षा गर्ने विधि ● बाढी पहिरोबाट सुरक्षा गर्ने विधि 	०.५	२.५	३
६.	वातावरण प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने	<p>अवस्था (दिइएको): प्रदुषण नियन्त्रण सामाग्रीहरु, प्रदुषित वातावरण</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के) : वातावरण प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● वातावरण प्रदुषणको परिचय ● वातावरण प्रदुषणका प्रकारहरु ● वातावरण प्रदुषणले पार्ने असरहरु 	०.५	२.५	३

क. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
		<p><u>स्तर (कति राम्रो) :</u></p> <ul style="list-style-type: none"> काम गर्दा खेरि ध्वनि प्रदुषण नियन्त्रण गरिएको । हावा र प्रकाश खुल्ला रूपमा आवत जावत हुने व्यवस्था मिलाइएको । प्रदुषण मुक्त पानी व्यवस्थापन गरिएको । हानिकारक विषादि तथा रसायनहरु सुरक्षित भण्डारण गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> वातावरण प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने विधि 			
७.	बिद्युतीय सुरक्षा अपनाउने ।	<p><u>अवस्था (दिइएको):</u></p> <p>बिद्युतिय सुरक्षा सामाग्रीहरु</p> <p><u>निर्दिष्ट कार्य (के) :</u></p> <p>बिद्युतीय सुरक्षा अपनाउने ।</p> <p><u>स्तर (कति राम्रो) :</u></p> <p>काम गर्दाखेरि बिद्युतीय सुरक्षा अपनाएको ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> बिद्युतीय जोखिम आउनसक्ने कारणहरु बिद्युतीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने उपायहरु बिद्युतीय सुरक्षा अपनाउने विधि 	०.५	१.५	२
८.	आगलागी बाट हुने क्षती न्यूनीकरण गर्ने ।	<p><u>अवस्था (दिइएको):</u></p> <p>आगलागी नियन्त्रण, न्युनिकरण गर्ने सामाग्रीहरु</p> <p><u>निर्दिष्ट कार्य (के) :</u></p> <p>आगलागीबाट हुने क्षती न्यूनीकरण गर्ने ।</p> <p><u>स्तर (कति राम्रो) :</u></p> <p>आगलागीबाट हुने क्षती न्यूनीकरण गरिएको ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> आगलागी हुनसक्ने कारणहरु आगलागी न्यूनीकरण गर्ने उपायहरु अग्नि नियन्त्रक उपकरण तथा सामानहरु प्रयोग गर्ने विधि आगलागीबाट सुरक्षा अपनाउने विधि 	०.५	१.५	२
९.	साधारण प्राथमिक उपचार गर्ने ।	<p><u>अवस्था (दिइएको):</u></p> <p>First Aid Box with Medicine, चोटपटक लागेको बिरामी</p>	<ul style="list-style-type: none"> साधारण प्राथमिक उपचारको परिचय साधारण प्राथमिक उपचारहरु 	०.५	२.५	३

क. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
		<u>निर्दिष्ट कार्य (के) :</u> साधारण प्राथमिक उपचार गर्ने । <u>स्तर (कति राम्रो) :</u> विभिन्न किसिमका साधारण प्राथमिक उपचार गरिएको ।	<ul style="list-style-type: none"> • First Aid Kit • प्राथमिक उपचारमा प्रयोग हुने औषधी र सामग्रीहरु • साधारण प्राथमिक उपचार गर्ने विधि 			
			जम्मा	५	२०	२५

मोड्युल २: औजार, उपकरण र सामग्रीहरू तयारी

समय : ५ घण्टा (सै) + १५ घण्टा (ब्या) = २० घण्टा

बर्णन (Description): यस मोड्युलमा बन्दोबस्तीका सामग्री तयार गर्ने, औजार तथा उपकरण जाँच्ने, औजार तथा उपकरण सफा गर्नेको अलावा नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्ने र औजार उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्ने सम्बन्धित ज्ञान र सीपहरू समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरू (Objectives):

यो मोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरू औजार, उपकरण र सामग्रीहरू तयारीसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. बन्दोबस्तीका सामग्री तयार गर्ने ।
२. औजार तथा उपकरण जाँच्न ।
३. औजार तथा उपकरण सफा गर्न ।
४. नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्न ।
५. औजार उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्न ।

कार्यहरू (Tasks):

१. बन्दोबस्तीका सामग्री तयार गर्ने ।
२. औजार तथा उपकरण जाँच्न ।
३. औजार तथा उपकरण सफा गर्न ।
४. नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्न ।
५. औजार उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्न ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५:०० घण्टा
सैद्धान्तिक : १.०० घण्टा
व्यावहारिक : ४.०० घण्टा

कार्य (Task) १: बन्दोबस्तीका सामग्री तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१.० औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरूको रेकर्ड लिने २.० रेकर्ड औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू रुजुगर्ने । ३.० आवश्यकता अनुसारका बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू एक स्थानमा जम्मा गर्ने ।	दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुको लागी आवश्यक सामग्रीहरू सुरक्षित तथा सजिलै जम्मा गरिने स्थान । कार्य (Task): बन्दोबस्तीका सामग्री तयार गर्ने । मापदण्ड (Standard): <ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको लागी आवश्यक औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू संकलन गरिएको । कार्यालयको उपयुक्त स्थानमा संकलन गरी राखिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> कुन कुन वन्यजन्तुको लागी के कति कस्तो प्रकारका औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू आवश्यक पर्दछ सो को बारेमा जानकारी । वन्यजन्तु अनुसारको औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्री तयार गर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

टेन्ट, सिल्पीङ्ग व्याग, दुरविन, टुईचन, किला, काँटी, हसियाँ, खुर्पा, खन्ति, बन्चरो, डोरी, कम्पास, जि.पि.एस, नक्शा, डाटा सिट, खोर, ट्याप/जाल/खाबर ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू संकलन गर्दा घाँउ, चोट हुनबाट सावधानी अपनाउने ।
- एक ठाँउमा राखिएको औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू हराउन सक्छ । त्यसका लागी सचेत रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३.०० घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : २.५ घण्टा

कार्य (Task) २: औजार तथा उपकरण जाँच्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू चुस्त, दुरुस्त छन् कि छैनन् । सो को चेक जाँच गर्ने ।</p> <p>२. सही अवस्थामा रहेका औजार उपकरणहरू एकातिर छुट्याउने</p> <p>३. टुट फुट भएका औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरू हटाउने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुको लागी आवश्यक औजार तथा उपकरणहरू चेक जाँच गर्न सुरक्षित स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): औजार तथा उपकरण जाँच्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको लागी आवश्यक औजार तथा उपकरणहरू चेक जाँच गरिएको । औजार तथा उपकरणहरू चुस्त दुरुस्त भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरूको अवस्था बारेमा जानकारी । औजार, उपकरण तथा बन्दोबस्तीका सामग्रीहरूको विग्रेको नविग्रेको छुट्याउन सक्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरविन, कम्पास, जि.पि.एस, नक्शा, डाटा सिट, खोर, ट्याप/जाल/खाबर टुईचन, किला, काँटी, हसियाँ, खुर्पा, खन्ति, बन्चरो, डोरी, कम्पास, जि.पि.एस, नक्शा, डाटा सिट, खोर, ट्याप/जाल/खाबर ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- औजार तथा उपकरणहरू चेक जाँच गर्दा घाँउ, चोट हुनबाट सावधानी अपनाउने ।
- औजार तथा उपकरणहरू चेक जाँच गर्दा हातबाट खस्न सक्छ । सो बारेमा सचेत रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३.० घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : २.५ घण्टा

कार्य (Task) ३: औजार तथा उपकरण सफा गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार तथा उपकरणहरू सफा गर्ने सामग्री संकलन गर्ने ।</p> <p>२.० फोहोर भएका औजार तथा उपकरणहरूसफा गर्ने ।</p> <p>३.० गिजीङ्ग गर्नु पर्ने औजार तथा उपकरणहरूमा गिजीङ्ग गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): सावधानी पूर्वक सुरक्षित तवरले औजार तथा उपकरणहरू सफाई गर्ने स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): औजार तथा उपकरण सफा गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको लागी आवश्यक औजार तथा उपकरणहरू सफाई गरिएको । गिजीङ्ग गर्नु पर्ने औजार तथा उपकरणहरूमा गिजीङ्ग गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> कुन औजार तथा उपकरणहरू के कसरी सफा गर्ने सो को बारेमा जानकारी । कुन औजार तथा उपकरणहरू सफा गर्दा के कस्ता सामग्रीहरू आवश्यक पर्छन् । सोको बारेमा ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

सफा कपडा, गिजी, डार्ट गन, डार्ट गन सफा गर्ने लौरो ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- औजार तथा उपकरणको सफा गर्दा घाँउ, चोट हुनबाट सावधानी अपनाउने ।
- औजार तथा उपकरणको सफा गर्दा टुट फुट हुन सक्ने भएकाले त्यसका लागी सचेत रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ७ घण्टा
सैद्धान्तिक : २ घण्टा
व्यावहारिक : ५ घण्टा

कार्य (Task) ४: नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरण कुन कुन हो । राम्रोसंग छुटेयाउने ।</p> <p>२.० नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणका म्यानुअल खोज्ने तथा राम्रोसंग अध्ययन गर्ने ।</p> <p>३.० नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको बारेमा आफैलाई जानकारी नभएमा आफु भन्दा सिनियर तथा जान्नेसंग सिक्ने र अभ्यस्त हुने ।</p>	<p>दिइएका] (Given): सुरक्षित तथा सावधानीपूर्वक नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणसंग अभ्यस्त हुने स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरण चलाउन सक्ने भएको । नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरण सम्बन्धी बुझेको । 	<ul style="list-style-type: none"> नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरण बारेमा जानकारी । नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरण चलाउने तथा सो बारेमा ज्ञान हासिल गर्ने ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

कम्पास, जि. पि. एस., डार्ट गन, क्यामरा, दुरविन, रेञ्ज फाइनर ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्दा जथाभावी नचलाउने ।
- नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्दा सम्भावित भवितव्य तथा दुर्घटनबाट सावधानी अपनाउने ।
- नयाँ प्रविधि युक्त औजार तथा उपकरणको अभ्यास गर्दा हातबाट खस्न सक्छ । सो बारेमा सचेत रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : १ घण्टा

कार्य (Task) ५: औजार, उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरू रुजुगर्दै उक्त विवरण सिलसिलेवार रूपमा टिप्ने ।</p> <p>२.० विवरणहरू लेख्दा डाटा सिट तयार गर्ने ।</p> <p>३.० विवरणहरू लेख्दा औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरू टुट्टु फुटेको वा राम्रो के कस्तो अवस्थामा छ । सो समेत लेख्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): आवश्यक औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरूको नाम, परिमाण, स्थान तथा अवस्था सहित सिलसिलेवार रूपमा विवरण राख्ने स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): औजार, उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरूको विवरण सिलसिलेवार रूपमा राखिएको । कार्यालयको उपयुक्त स्थानमा विवरणहरू संकलन गरी राखिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुको लागी आवश्यक औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरूको के कसरी रेकर्ड राखिन्छ । सो को बारेमा बारेमा जानकारी । औजार, उपकरण तथा सामग्रीहरूको रेकर्ड राख्ने तौर तरिका तथा ज्ञान हासिल गर्ने ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

पेपर, डाटा सिट, सिसा कलम, डट्पेन, स्केल, इलेजर ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- औजार, उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्दा तिनीहरू टुट्टु फुट हुनबाट सावधानी अपनाउने ।
- औजार, उपकरण तथा सामग्रीको रेकर्ड राख्दा छुट्टन सक्छन् । त्यसबारेमा चनाखो हुने ।
- रेकर्ड जफाभावी छेड्दा हराउन सक्छ । त्यस बारेमा सर्तक रहने ।

मोड्युल ३: बन्यजन्तुको अध्ययन तथा अनुगमन

सबमोड्युल ३.१: बन्यजन्तु ट्र्याकिङ्ग

समय : ५ घण्टा (सै) + १६ घण्टा (ब्या) = २१ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा बन्यजन्तुको दिशा र स्थान पत्ता लगाई बासस्थानको अबलोकन गर्ने र पाइला, दिसा, कोतरेको खोस्रेको पिसाब फेरेको चिन्हबाट पत्ता लगाउने अवस्थित स्थान पहिचान गरि गतिविधि अबलोकन गर्ने लगायत उमेर, लिङ्ग र अवस्थाको आधारमा बन्यजन्तु पहिचान गर्ने सम्बन्धित ज्ञान र सीपहरू समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरू (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरू बन्यजन्तु ट्र्याकिङ्गसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. दिशा पत्ता लगाउन ।
२. स्थान पत्ता लगाउन ।
३. बासस्थान अबलोकन गर्न ।
४. चिन्ह (पाइला, दिसा, कोतरेको खोस्रेको पिसाब फेरेका ठाउँ) पत्ता लगाउन ।
५. बन्यजन्तु अवस्थित स्थान पहिचान गर्न ।
६. गतिविधि अबलोकन गर्न ।
७. उमेर, लिङ्ग र अवस्थाको आधारमा बन्यजन्तु पहिचान गर्न ।

कार्यहरू (Tasks):

१. दिशा पत्ता लगाउने ।
२. स्थान पत्ता लगाउने ।
३. बासस्थान अबलोकन गर्ने ।
४. चिन्ह (पाइला, दिसा, कोतरेको खोस्रेको पिसाब फेरेका ठाउँ) पत्ता लगाउने ।
५. बन्यजन्तु अवस्थित स्थान पहिचान गर्ने ।
६. गतिविधि अबलोकन गर्ने ।
७. उमेर, लिङ्ग र अवस्थाको आधारमा बन्यजन्तु पहिचान गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) १: दिशा पत्ता लगाउने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. कम्पास तथा नक्शा तयार गर्ने ।</p> <p>२. नक्शामा बन्यजन्तु रहेको भनिएको स्थान पहिचान गर्ने ।</p> <p>३. नक्शाबाट आफू रहेको स्थान पहिचान गर्ने ।</p> <p>४. नक्शामा आफू बसेको स्थानबाट जनावार रहेको स्थानको दिशा पत्ता लगाउने ।</p> <p>५. व्यावहारिक रूपमा सूर्यको अवस्थिति हेरेर जनावार रहेको दिशा अनुमान गर्ने ।</p> <p>६. कम्पासको सहयाताले उक्त दिशा कता पर्छ एकिन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित बन्यजन्तु रहेको सम्भावित क्षेत्र र प्राविधिक रहेको स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): दिशा पत्ता लगाउने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ जानुपर्ने (बन्यजन्तु रहेको) स्थान सही पहिचान गरिएको । ■ नक्शा हेरेर दिशाको पहिचान सहि रूपमा भएको । ■ कम्पासको सहयाताले उक्त दिशा कता पर्छ भन्न सकेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ नक्शाको बारेमा जानकारी । ■ कम्पासको बारेमा जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials): नक्शा र कम्पास ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- नक्शा राम्रोसंग पढ्नु पर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) २: स्थान पत्ता लगाउने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. नक्शामा वन्यजन्तु रहेको भनिएको स्थान पहिचान गर्ने । २. पहिचान गरिएको स्थानमा जाने सम्भावित बाटो पहिचान गर्ने। ३. बन्दोबस्तीका उपकरण तथा सामग्री तयार गर्ने । ४. पहिचान गरिएको बाटोबाट वन्यजन्तु रहेको भनिएको स्थान पुग्ने।	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु रहेको सम्भावित क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): स्थान पत्ता लगाउने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ जानुपर्ने (वन्यजन्तु रहेको) स्थान सही पहिचान गरिएको । ■ सुरक्षित हिसाबले पहिचान गरिएको स्थानमा पुगेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ नक्शाको बारेमा जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

नक्शा, कम्पास, बन्दोबस्तीका सामग्री ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- नक्शा राम्रो सँग पढ्नुपर्ने ।
- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगलप्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहितजाने

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ३: बासस्थान अबलोकन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. वन्यजन्तु रहेको भनिएको स्थानमा रहेका कुन कुन रुख विरुवाहरू छन् र जंगलको अवस्था कस्तो छ जान्ने ।</p> <p>२. विरुवाहरू र जंगलको बारेमा नोट गर्ने ।</p> <p>३. वरिपरि रहेका घाँसे मैदान तथा खुल्ला ठाउँ पहिचान गर्ने ।</p> <p>४. आवश्यकता अनुसार दुरबीनको प्रयोग गर्ने ।</p> <p>५. पानीको श्रोत नजिक भए नभएको हेर्ने ।</p> <p>६. उक्त बासस्थानमा वन्यजन्तु लुक्न र बस्न सक्ने क्षेत्र पहिचान गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु रहेको सम्भावित क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): बासस्थान अबलोकन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ बासस्थानमा रहेको जंगलको अवस्था सही पहिचान गरिएको । ■ घाँसे मैदान, खुल्ला ठाँउ तथा पानीको श्रोतको पहिचान भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बोटविरुवाको बारेमा जानाकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरबीन, नक्शा, बन्दोबस्तीका सामग्री ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेशगर्दा समुहमालौरो सहित जान ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ४: चिन्ह (पाइला, दिसा, कोतरेको खोस्रेको पिसाब फेरेका ठाउँ) पत्ता लगाउने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. वन्यजन्तुको चिन्हहरूबारे जानाकारी भएको किताब वा अन्य सामग्री तयार गर्ने । नाप्ने टेप लिने ।</p> <p>२. वन्यजन्तु आवतजावत गर्न सक्ने क्षेत्र पहिचान गर्ने ।</p> <p>३. पहिचान गरिएको क्षेत्रमा वन्यजन्तुको पाईला देखिन सक्ने स्थान (धुलेबाटो, ओसिलो जमिन, खोला नदीको बगर, पानीको श्रोत आसपास) खोज्ने ।</p> <p>४. यस्ता स्थानमा वन्यजन्तुको पाईला हेर्ने ।</p> <p>५. कतिवटा जनावर हुन् कताबाट कता गएको हो छुट्याउने ।</p> <p>६. वयस्क संगै बच्चाको पनि पाईला छ कि हेर्ने ।</p> <p>७. पाईलाको नाप लिने र वन्यजन्तुको पहिचान गर्न प्रयास गर्ने ।</p> <p>८. पाईलाको फोटो खिच्ने ।</p> <p>९. दिशा र पिशाब गरेको छ कि हेर्ने ।</p> <p>१०. कोतरेको वा खोस्रेको ठाँउहरू हेर्ने, कुन वन्यजन्तुले कोतरेको, खोस्रेको हो पहिचान गर्ने प्रयास गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुको चिन्हहरू रहेको क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): चिन्ह (पाइला, दिसा, कोतरेको खोस्रेको पिसाब फेरेका ठाउँ) पत्ता लगाउन ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुको पाईला देखिन सक्ने स्थानको सही पहिचान भएको । वन्यजन्तुको पाईला देखेको, वन्यजन्तु पहिचान गर्ने प्रयास गरेको । दिशा/पिशाब, कोतरेको वा खोस्रेको चिन्हहरू देखेको र पहिचान गर्ने प्रयास गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु र तीनिहरूको चिन्हहरूबारे जानाकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

क्यामेरा, दुरबीन, वन्यजन्तु सम्बन्धि जानाकारी भएको किताब, बन्दोबस्तीका सामग्री ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहितजाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ५: वन्यजन्तु अवस्थित स्थान पहिचान गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. पहिचान गरिएको क्षेत्रमा लक्षित वन्यजन्तुको पाईला तथा अन्य चिन्हहरू राम्ररी हेर्ने ।</p> <p>२. पाईलाको आधारमा जनावर कता तिर लागेको हो र कति पुरानो हो अनुमान गर्ने ।</p> <p>३. चनाखो हुँदै, आवश्यक सावधानी अपनाउँदै जनावर गएको दिशातर्फ लाग्ने ।</p> <p>४. वरिपरि आवाज सुन्ने, वन्यजन्तु हिँडेको, चरेको वा अन्य आवाज निकालेको छ कि ख्याल गर्ने ।</p> <p>५. भर्खरै हिँडेको, चरेको वा अन्य चिन्ह खोज्ने ।</p> <p>६. दुरवीनको प्रयोग गरी वरिपरि हेर्ने र लक्षित वन्यजन्तु पहिचान गर्ने ।</p> <p>७. वन्यजन्तु देखिएमा हल्ला नगर्ने, वरिष्ठ प्राविधिकलाई ईशारा गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुको चिन्हहरू रहेको क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तु अवस्थित स्थान पहिचान गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तुको चिन्हबाट उक्त वन्यजन्तु कता गएको छ पहिचान गर्न सकेको । ■ लक्षित वन्यजन्तु पहिचान गर्न सकेको ■ वन्यजन्तु देखेपछि होहल्ला नगरी सावधानी साथ चरिष्ठ प्राविधिकलाई ईशारा गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तु र तीनिहरूको चिन्हहरूबारे जानकारी । ■ वन्यजन्तुको आनीबानी बारे जानाकारी । ■ दुरवीनको प्रयोगको ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरवीन, बन्दोबस्तीका सामग्री ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानी अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगलप्रवेश गर्दा समुहमालौरो सहितजाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ३ घण्टा

कार्य (Task) ६: गतिविधि अबलोकन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. अवलोकन गर्न रुख, ढिस्को वा अन्य सुरक्षित स्थान पहिचान गर्ने ।</p> <p>२. दुरवीन क्यामेरा लगायतका उपकरण तयार गर्ने ।</p> <p>३. वन्यजन्तुको आकार हेर्ने र उमेरावस्था (वच्चा, अर्ध वयस्क, वयस्क वा बुढो) पहिचान गर्ने ।</p> <p>४. वन्यजन्तुको लिङ्ग पहिचान गर्ने प्रयास गर्ने । कुनै वन्यजन्तुको भालो पोथी सजिलै छुटिन्छ -जस्तै मृगहरू (भालेको सिङ्ग हुन्छपोथीको हुँदैन) भने कुनै वन्यजन्तुको प्रजनन अँग वा पिशाब फेरेको वा अन्य चिन्हबाटमात्र थाहा हुन्छ ।</p> <p>५. बाह्य चोटपटक वा अन्य कुनै समस्या छ कि अवलोकन गर्ने ।</p> <p>६. वन्यजन्तुको स्वास्थ्य स्थिति (धेरै दुब्लो, ठिकै वा स्वस्थ) पहिचान गर्ने।</p> <p>७. हुलिया चिन्ने गरी कुनै चिन्ह छ भने पहिचान गर्ने ।</p> <p>८. वन्यजन्तु रहेको स्थानको नोट गर्ने (वा जि.पि.एस लिने) र वन्यजन्तुलाई बाधा नर्पुयाई फर्किने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु ।</p> <p>कार्य(Task): गतिविधि अबलोकन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुको क्रियाकलाप, उमेरावस्था र लिङ्ग सही पहिचान गरेको । वन्यजन्तुलाई कुनै बाधा नर्पुयाएको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु र तीनिहरूको चिन्हहरूबारे जानाकारी । वन्यजन्तुको आनीबानी बारे जानाकारी । दुरवीनको प्रयोगको ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरवीन, जि.पि.एस., बन्दोबस्तीका सामग्री ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र संरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहित जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ३ घण्टा

कार्य (Task) ६: उमेर, लिंग र अवस्थाको आधारमा वन्यजन्तुको पहिचान गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० अवलोकन गर्न रुख, ढिस्को वा अन्य सुरक्षित स्थान पहिचान गर्ने ।</p> <p>२.० दुरविन, क्यामारा लगायतका उपकरणहरू तयार गर्ने ।</p> <p>३.० वन्यजन्तुको आकार हेर्ने र उमेरावस्था (वच्चा, अर्ध वयस्क, बयस्क वा बुढो) पहिचान गर्ने ।</p> <p>४.० वन्यजन्तुको लिंग पहिचान गर्ने प्रयास गर्ने ।</p> <p>५.० बाह्य चोटपटक वा अन्य कुनै समस्या छ कि अवलोकन गर्ने ।</p> <p>६.० वन्यजन्तुको स्वास्थ्य स्थिती -धेरै दुब्लो, ठिकै वा स्वास्थ्य) पहिचान गर्ने ।</p> <p>७.० हुलिया चिन्ने गरी कुनै चिन्ह छ चने पहिचान गर्ने ।</p> <p>८.० वन्यजन्तु रहेको स्थान नोट गर्ने वा जि. पि. एस. लिने र वन्यजन्तुलाई बाधा नपु-याई फर्किने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुहरूको चिन्हहरू रहेको क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): उमेर, लिंग र अवस्थाको आधारमा वन्यजन्तुको पहिचान गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुको क्रियाकलाप, उमेरावस्था र लिङ्ग सही पहिचान गरेको । वन्यजन्तुलाई कुनै बाधा नपु-याएको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु र तिनीहरूको चिन्हहरू बारे जानकारी । वन्यजन्तुको आनी बानी बारे जानकारी । दुरविनको प्रयोगको ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरवीन, जि.पि.एस., बन्दोबस्तीका सामग्री ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र संरक्षितपहिरन गर्ने ।
- जंगलप्रवेशगर्दा समुहमालौरो सहित जाने ।

सबमोड्युल ३.२: बन्यजन्तु अनुगमन

समय : ६ घण्टा (सै) + ३२ घण्टा (ब्या) = ३८ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा ट्र्याकिङ उपकरण तयार गरि, रेडियो सेट र हुलियाको आधारमा बन्यजन्तु अनुगमन गर्ने लगायत बन्यजन्तुको गतिविधि अध्यावधिक गर्ने सम्बन्धि ज्ञान र सीपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरु बन्यजन्तु अनुगमनसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. ट्र्याकिङ उपकरण तयार गर्न ।
२. रेडियो सेटको प्रयोग गरि अनुगमन गर्न ।
३. ट्याग गरिएको बन्यजन्तुको अनुगमन गर्न ।
४. हुलियाको आधारमा बन्यजन्तु अनुगमन गर्न ।
५. बन्यजन्तुको गतिविधि अध्यावधिक गर्न ।

कार्यहरु (Tasks):

१. ट्र्याकिङ उपकरण तयार गर्ने ।
२. रेडियो सेटको प्रयोग गरि अनुगमन गर्ने ।
३. ट्याग गरिएको बन्यजन्तुको अनुगमन गर्ने ।
४. हुलियाको आधारमा बन्यजन्तु अनुगमन गर्ने ।
५. बन्यजन्तुको गतिविधि अध्यावधिक गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) १: ट्र्याकिङ उपकरण तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. ट्र्याकिङ उपकरणहरू रहेको स्थान (कोठा)मा जाने, आवश्यक सबै उपकरण भए नभएको एकिन गर्ने ।</p> <p>२. रेडियो सेट (रिसिभर) र एन्टेना जोड्ने, रिसिभरमा ब्याट्री हाल्ने ।</p> <p>३. ट्र्याकिङ उपकरणहरू (रेडियो रिसिभर, एन्टेना र तारहरू) ठिकसँग काम गरे नगरेको जाँच गर्ने ।</p> <p>४. ब्यूट्री भए नभएको हेर्ने, नभएको भए चार्ज गर्ने वा नयाँ ब्याट्री लिने ।</p> <p>५. उक्त उपकरणबाट लिएको डाटा रेकर्ड गर्न नोटबुक वा डाटा सिट तयार गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): ट्र्याकिङ उपकरणहरू रहेको स्थान, ट्र्याकिङ उपकरणहरू ।</p> <p>कार्य (Task): ट्र्याकिङ उपकरण तयार गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard): ट्र्याकिङ उपकरणले काम गरे नगरेको ठीकसँग जाँचेको ।</p>	<p>■ ट्र्याकिङ उपकरण बारे जानाकारी</p>

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

रेडियो रिसिभर, एन्टेना, तार, ब्याट्री, जीपीएस ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।
- जङ्गलमा अनावश्यक हो हल्ला नगर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : १० घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ९ घण्टा

कार्य (Task) २: रेडियो सेटको प्रयोग गरि अनुगमन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. ट्र्याकिङ्ग उपकरणहरू तयार गर्ने ।</p> <p>२. रेडियो सेट (रिसिभर) मा लक्षित जनावरको रेडियो फ्रिक्वेन्सी डायल गर्ने ।</p> <p>३. एन्टेना विभिन्न दिशामा घुमाउँदै लक्षित जनावरको सिग्नल रिसिभरले टिपे नटिपेको ध्यान दिएर सुन्ने ।</p> <p>४. सिग्नल नटिपेमा उक्त वन्यजन्तु बस्न सक्न सम्भावित क्षेत्र तर्फ लाग्ने र पटक पटक चेक गर्दै हिड्ने ।</p> <p>५. सिग्नल टिपेमा कुन दिशाबाट आएको हो त्यता लाग्ने र वन्यजन्तुको नजीक पुग्ने ।</p> <p>६. वन्यजन्तुको नजिकै पुगेपछि सुरक्षित दुरीमा रही अवलोकन गर्ने ।</p> <p>७. वन्यजन्तुको क्रियाकलाप र अवस्था नोट गर्ने ।</p> <p>८. उक्त वन्यजन्तुको जि.पि.एस. लोकेसन लिने ।</p>	<p>दिइएको (Given): ट्र्याकिङ्ग उपकरणहरू, रेडियो कलर गरिएको जनावर वा रेडियो कलर ।</p> <p>कार्य (Task): रेडियो सेटको प्रयोग गरि अनुगमन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ट्र्याकिङ्ग उपकरणको मद्दतले ट्याग (रेडियो कलर) गरिएको वन्यजन्तुसम्म पुगेको । वन्यजन्तुको अवस्था र क्रियाकलाप रेकर्ड गरेको । वन्यजन्तुलाई कुनै बाधा नर्पुयाएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ट्र्याकिङ्ग उपकरण बारे जानाकारी । ट्याग (रेडियो कलर) गरिएको जनावर बारे जानाकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

रेडियो रिसिभर, एन्टेना, तार, ब्याट्री, दुरवीन ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहित जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ६ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ५ घण्टा

कार्य (Task) ३: ट्याग गरिएको वन्यजन्तुको अनुगमन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. ट्याग गरिएको वन्यजन्तुको रेकर्ड अफिसबाट लिने, ट्यागको किसिम र अवस्थाबारे जानकारी लिने ।</p> <p>२. ट्याग गरिएको वन्यजन्तु रहेको सम्भावित क्षेत्रमा जाने ।</p> <p>३. दुरबीनको सहायताले वन्यजन्तुहरू अवलोकन गर्ने र ट्याग गरिएका वन्यजन्तुहरू पहिचान गर्ने ।</p> <p>४. वन्यजन्तुमा लगाईएको ट्याग पढ्ने ।</p> <p>५. उक्त वन्यजन्तुको अवस्था र क्रियाकलाप टिपोट गर्ने ।</p> <p>६. उक्त वन्यजन्तुको जि.पि.एस. लोकेसन लिने ।</p>	<p>दिइएको (Given): ट्याग गरिएको वन्यजन्तु र उक्त वन्यजन्तु रहेको स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): ट्याग गरिएको वन्यजन्तुको अनुगमन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ट्याग गरिएको वन्यजन्तु सम्म पुगेको । ■ वन्यजन्तुको अवस्था र क्रियाकलाप रेकर्ड गरेको । ■ वन्यजन्तुलाई कुनै बाधा नर्पुयाएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ट्याग र ट्याग गरिएको जनावर बारे जानाकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरबीन, ट्यागको रेकर्ड ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेश गर्दा समुहमालौरो सहित जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ९ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ८ घण्टा

कार्य (Task) ४: हुलियाको आधारमा वन्यजन्तु अनुगमन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. दुरवीन, क्यामेरा, जि.पि.एस. लगायतका उपकरण तयार गर्ने ।</p> <p>२. उक्त क्षेत्रमा रहेको लक्षित वन्यजन्तुको हुलियाको आधारमा पहिचान भएको डाटा वा रेकर्ड छ भने उक्त रेकर्ड लिने (उदाहरणको लागि गैडाको आईडी फाईल) ।</p> <p>३. लक्षित वन्यजन्तु रहेको सम्भावित क्षेत्रमा जाने ।</p> <p>४. लक्षित वन्यजन्तु देखेमा वन्यजन्तुको संख्या गन्ने ।</p> <p>५. प्रत्येक वन्यजन्तुको आकार हेर्ने र उमेरावस्था (वच्चा, अर्ध वयस्क, वयस्क वा बुढो) पहिचान गर्ने ।</p> <p>६. वन्यजन्तुको लिङ्ग पहिचान गर्ने प्रयास गर्ने । कुनै वन्यजन्तुको भालो पोथी सजिलै छुटिन्छ -जस्तै मृगहरू (भालेको सिङ्ग हुन्छ पोथीको हुँदैन) भने कुनै वन्यजन्तुको प्रजनन अंग वा पिशाव फेरेको वा अन्य चिन्हबाटमात्र थाहा हुन्छ ।</p> <p>७. बाह्य चोटपटक वा अन्य कुनै समस्या छ कि अवलोकन गर्ने ।</p> <p>८. हुलिया चिन्ने गरी कुनै चिन्ह छ भने पहिचान गर्ने । यसअघि पहिचान भएका कुनै वन्यजन्तुसँग मिल्छ कि जाँच्ने ।</p> <p>९. उक्त हुलियाको विवरण तयार गरी उक्त वन्यजन्तुलाई पहिचान गर्ने चिन्हहरू एकिकन गर्ने ।</p> <p>१०. वन्यजन्तु रहेको स्थानको नोट गर्ने (वा जि.पि.एस लिने) र वन्यजन्तुलाई बाधा नपुऱ्याई फर्किने ।</p>	<p>दिइएको (Given): हुलियाको आधारमा चिन्न सक्ने वन्यजन्तु र उक्त वन्यजन्तु रहेको स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): हुलियाको आधारमा वन्यजन्तु अनुगमन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तु सम्म पुगेको । ■ वन्यजन्तुको हुलियाको आधारमा पहिचानको लागि विवरण तयार गरेको । ■ वन्यजन्तुलाई कुनै बाधा नपुऱ्याएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित जनावरको वनावट र आनिबानी बारे जानाकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरवीन, पहिचान भएका वन्यजन्तुको रेकर्ड, जि.पि.एस. ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगलप्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहित जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ८ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ७ घण्टा

कार्य (Task) ५: वन्यजन्तुको गतिविधि अध्यावधिक गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. दुरवीन क्यामेरा जि.पि.एस. लगायतका उपकरण तयार गर्ने ।</p> <p>२. लक्षित क्षेत्र वा बासस्थानमा ।</p> <p>३. वन्यजन्तु देखेमा वन्यजन्तुको प्रजाति पहिचान गर्ने, समुहमा छ कि एकलै एकन गर्ने। दुरवीनको प्रयोग गरी वन्यजन्तु अवलोकन गर्ने ।</p> <p>४. वन्यजन्तु समुहमा भए जम्मा संख्या, उमेर समुह अनुसार संख्या (वयस्क (,बच्चा, अर्ध वयस्क र भाले पोथिको संख्या एकन गर्ने ।</p> <p>५. वन्यजन्तु एकलै भए उमेर, लिङ्ग पहिचान गर्ने। वन्यजन्तुको स्वास्थ्य अवस्था नोट गर्ने। हुलियाको आधारमा चिन्न सक्ने चिन्हहरू छन् भने पहिचान गर्ने ।</p> <p>६. वन्यजन्तु रहेको स्थानको नोट गर्ने (वा जि.पि.एस लिन) र वन्यजन्तुलाई बाधा नर्पुयाई फर्किने ।</p>	<p>दिइएको (Given):</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुको गतिविधि अध्यावधिक गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तु सम्म पुगेको । ■ वन्यजन्तुको संख्या र हुलियाको आधारमा पहिचानको लागि विवरण तयार गरेको । ■ वन्यजन्तुलाई कुनै बाधा नर्पुयाएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित क्षेत्र वा बासस्थान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

दुरवीन, जि.पि.एस. ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगलमा हिड्दा वन्यजन्तुबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- लक्षित वन्यजन्तु देखेपछि धेरै नजीक नजाने, सुरक्षित दुरीमा बस्ने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहित जाने ।

सबमोड्युल ३.३: बन्यजन्तु गणना

समय : ७ घण्टा (सै) + २८ घण्टा (ब्या) = ३५ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा बन्यजन्तु गणनाको लागि ट्रान्सेक्ट क्षेत्र सफा गर्ने, ट्रान्सेक्ट लाइनमा चिन्ह लगाउने, क्यामरा लोकेसन तयार गर्ने, क्यामरा फिट गर्ने, क्यामरा चेक गरि गणना गर्ने र डाटासिट भर्ने सम्बन्धि ज्ञान र सीपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरु बन्यजन्तु गणनासंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन्

१. ट्रान्सेक्ट क्षेत्र सफा गर्न ।
२. ट्रान्सेक्ट लाइनमा चिन्ह लगाउन ।
३. क्यामरा लोकेसन तयार गर्न ।
४. क्यामरा फिट गर्न ।
५. क्यामरा चेक गर्न ।
६. ट्रान्सेक्टमा बन्यजन्तुको प्रत्यक्ष गणना गर्न ।
७. ट्रान्सेक्टमा बन्यजन्तुका चिन्हहरुको गणना गर्न ।
८. डाटासिट भर्ने ।

कार्यहरु (Tasks):

१. ट्रान्सेक्ट क्षेत्र सफा गर्ने ।
२. ट्रान्सेक्ट लाइनमा चिन्ह लगाउने ।
३. क्यामरा लोकेसन तयार गर्ने ।
४. क्यामरा फिट गर्ने ।
५. क्यामरा चेक गर्ने ।
६. ट्रान्सेक्टमा बन्यजन्तुको प्रत्यक्ष गणना गर्ने ।
७. ट्रान्सेक्टमा बन्यजन्तुका चिन्हहरुको गणना गर्ने ।
८. डाटासिट भर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ३.५ घण्टा

कार्य (Task) १: ट्रान्सेक्ट क्षेत्र सफा गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एस.द्वारा ट्रान्जेक्ट लाइनको शुरुको पोइन्टमा पुग्ने ।</p> <p>३. बेयरिङ अनुसार कम्पासको सहायताले ट्रान्जेक्ट लाइनमा हिँड्ने ।</p> <p>४. ट्रान्जेक्ट लाइनको २ मिटर दायाँ र बायाँ भाग तथा बोटबिरुवा काट्दै अन्तिम पोइन्टसम्म पुग्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): विभिन्न किसिमको वासस्थानमा पर्ने गरी निर्धारित ट्रान्जेक्ट लाइन ।</p> <p>कार्य (Task): ट्रान्सेक्ट क्षेत्र सफा गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> हिँड्न सजिलो हुने गरी ट्रान्जेक्ट लाइन सफा गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । वन्यजन्तुहरूबाट हुने खतरा र बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । जि.पि.एस. र कम्पासको ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस., कम्पास, क्यामेरा, कोदालो, खुर्पा, बन्चरो ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३.५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : २.५ घण्टा

कार्य (Task) २: ट्रान्सेक्ट लाइनमा चिन्ह लगाउने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एस.द्वारा ट्रान्जेक्ट लाइनको शुरुको पोइन्टमा पुग्ने ।</p> <p>३. बेयरिङ अनुसार कम्पासको सहायताले ट्रान्जेक्ट लाइनमा हिँड्ने ।</p> <p>३. ट्रान्जेक्ट लाइनमा सजिलै देख्ने दूरीमा रहेका रुखहरूमा चिन्ह लगाउँदै अन्तिम पोइन्टसम्म पुग्ने ।</p> <p>४. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): विभिन्न किसिमको वासस्थानमा पर्ने गरी निर्धारित ट्रान्जेक्ट लाइन ।</p> <p>कार्य (Task): ट्रान्सेक्ट लाइनमा चिन्ह लगाउने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ट्रान्जेक्ट लाइनको विभिन्न पोइन्टमा लगाइएका चिन्हहरू सजिलै देखिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । वन्यजन्तुहरूबाट हुने खतरा र बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । जि.पि.एस. र कम्पासको ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

रङ्ग, ब्रस, जि.पि.एस., कम्पास, क्यामेरा, खुर्पा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ३: क्यामेरा लोकेसन तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एस.को सहायताले निर्धारित ठाँउमा पुग्ने ।</p> <p>३. तोकिएको ठाँउमा बाटोदेखि ४ मिटर दायाँ र बायाँ रुख छान्ने, रुख नभएमा खाम्बा गाड्ने ।</p> <p>४. क्यामेरा जडान गर्ने रुख वा खाम्बाको अगाडीका भार तथा बोटविरुवा काट्ने ।</p> <p>५. क्यामेरा जडान गर्ने रुख वा खाम्बाको २ मिटर वरिपरिका भार तथा बोटविरुवा काट्ने ।</p> <p>६. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु क्यामेरामा पर्न सक्ने सम्भावित ठाँउ ।</p> <p>कार्य (Task): क्यामेरा लोकेसन तयार गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> क्यामेराले फोटो खिच्दा वन्यजन्तु नछेकिने गरी अगाडी सफा गरेको । वनमा डढेलो लागिहालेको खण्डमा क्यामेरालाई आगोले क्षति नहुने गरी वरिपरि सफा गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । वन्यजन्तुहरूबाट हुने खतरा र बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । जि.पि.एस.को ज्ञान क्यामेराले कसरी काम गर्छ, भन्नेबारे सामान्य ज्ञान । क्यामेरा किन थापिन्छ, भन्नेबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस., क्यामेरा, खुर्पा, खन्ती ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : ३ घण्टा

कार्य (Task) ४: क्यामेरा जडान गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एस.को सहायताले निघ्रति ठाँउमा पुग्ने ।</p> <p>३. क्यामेरामा ब्याट्री र मेमोरी कार्ड हाल्ने ।</p> <p>४. क्यामेराको सेट अपमा मिति, समय र क्यामेराको आई.डी. मिलाउने ।</p> <p>५. रुख/खाम्बामा बलियोसँग क्यामेरा बाँध्ने ।</p> <p>६. दुई साइडमा जडान गर्दा एउटा क्यामेरा अर्कोको सिधा नपर्ने गरी राख्ने ।</p> <p>७. लक्षित वन्यजन्तुको अनुसार उचित उँचाईमा बाँध्ने ।</p> <p>८. क्यामेराको अगाडी हिँडेर क्यामेराको फोटो चेक गर्ने ।</p> <p>९. साँचे अनुसारको फोटो नखिचिएको भए क्यामेरा तल, माथी, दाँया, बाँया मिलाउने ।</p> <p>१०. नयाँ ठाँउमा जडान गरेमा जि.पि.एस. पोइन्ट लिने र डाटा शिट भर्ने ।</p> <p>११. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु क्यामेरामा पर्न सक्ने सम्भावित ठाँउ ।</p> <p>कार्य (Task): क्यामेरा जडान गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> क्यामेरा उचित दूरी र उँचाईमा बलियो गरी जडान गरेको । दुईटा क्यामेराको फ्ल्यास नजुधेको । क्यामेरामा मिति, समय र क्यामेराको आई.डी. सहि सेट गरेको । क्यामेरामा लक्षित वन्यजन्तुको पुरै शरिर देखिने गरी फोटो आएको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । वन्यजन्तुहरूबाट हुने खतरा र बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । जि.पि.एस.को ज्ञान । क्यामेराले कसरी काम गर्छ, भन्नेबारे सामान्य ज्ञान । क्यामेरा किन जडान गरिन्छ, भन्नेबारे जानकारी । क्यामेरा सेट अप बारे विस्तृत ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस., क्यामेरा, डोरी, ब्याट्री, मेमोरी कार्ड, डाटा शिट, कलम, खुर्पा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) ५: क्यामरा चेक गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. क्यामेरामा ब्याट्री चेक गरेर आवश्यक परेमा फेर्ने ।</p> <p>३. मेमोरी कार्ड फेर्ने ।</p> <p>४. कतिवटा फोटो र कुन(कुन जनावर परेको नोट गर्ने र डाटा शिट भर्ने ।</p> <p>५. क्यामेराले साँचे अनुसारको फोटो खिचेको छ कि छैन हेर्ने र आवश्यक सुधार गर्ने ।</p> <p>६. फोटो भएका मेमोरी कार्डहरू सुरक्षितसाथ राख्ने ।</p> <p>७. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु क्यामेरामा पर्न सक्ने सम्भावित ठाँउ ।</p> <p>कार्य (Task): क्यामरा चेक गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ क्यामेराले नियमित रूपमा फोटोहरू खिचेको । ■ नियमित रूपमा क्यामेरा चेक गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । ■ वन्यजन्तुहरूबाट हुने खतरा र बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । ■ जि.पि.एस.को ज्ञान । ■ क्यामेराले कसरी काम गर्छ, भन्नेबारे सामान्य ज्ञान । ■ क्यामेरा किन जडान गरिन्छ भन्नेबारे जानकारी । ■ क्यामेरा सेट अप बारे विस्तृत ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस., क्यामेरा, ब्याट्री, मेमोरी कार्ड, खुर्पा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ६ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ५ घण्टा

कार्य (Task) ६: ट्रान्सेक्टमा वन्यजन्तुको प्रत्यक्ष गणना गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एस.को सहायताले ट्रान्जेक्टको शुरुको पोइन्टमा पुग्ने ।</p> <p>३. कम्पासको सहायताले निर्धारित दिशा वा बाटोमा हिँड्ने ।</p> <p>४. ट्रान्जेक्टमा हिँड्दा देखिएका वन्यजन्तुहरूको पहिचान गरेर नाम, संख्या, दूरी, कोण र जि.पि.एस. पोइन्ट टिप्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): विभिन्न किसिमको वासस्थानमा पर्ने गरी निर्धारित ट्रान्जेक्ट लाइन ।</p> <p>कार्य (Task): ट्रान्सेक्टमा वन्यजन्तुको प्रत्यक्ष गणना गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard): <ul style="list-style-type: none"> ट्रान्जेक्टमा सहि तरिकाले हिडेरे देखेका सम्पूर्ण वन्यजन्तुहरूको विवरण प्रष्ट नोट गरेको । </p>	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुको सम्पूर्ण विवरण प्रष्टसँग नोट गरेको । ट्रान्जेक्टमा सहि तरिकाले हिँडेको । ट्रान्जेक्टमा सहि समयमा हिँडेको ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस., क्यामेरा, कम्पास, रेन्ज फाइन्डर, डाटा शिट, कलम ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।
- जङ्गलमा अनावश्यक होहल्ला नगर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ७ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ६ घण्टा

कार्य (Task) ७: ट्रान्सेक्टमा बन्यजन्तुको अप्रत्यक्ष गणना गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एस.को सहायताले ट्रान्जेक्टको शुरुको पोइन्टमा पुग्ने ।</p> <p>३. कम्पासको सहायताले निर्धारित दिशा वा बाटोमा हिँड्ने ।</p> <p>४. दिसा, बर्कोला, पाइला तथा आवाजद्वारा बन्यजन्तुहरूको पहिचान गर्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): विभिन्न किसिमको वासस्थानमा पर्ने गरी निर्धारित ट्रान्जेक्ट लाइन ।</p> <p>कार्य (Task): ट्रान्सेक्टमा बन्यजन्तुको अप्रत्यक्ष गणना गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> बन्यजन्तुको सम्पूर्ण विवरण प्रष्टसँग नोट गरेको । ट्रान्जेक्टमा सहि तरिकाले हिँडेको । 	<ul style="list-style-type: none"> बन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । बन्यजन्तुहरूबाट हुने खतरा र बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । जि.पि.एस., रेन्ज फाइन्डर र कम्पासको ज्ञान । बन्यजन्तुहरूको दिसा, बर्कोला तथा चिन्हहरूबारे विसृत जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस., क्यामेरा, कम्पास, डाटा शिट, कलम ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- बन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।
- जङ्गलमा अनावश्यक होहल्ला नगर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ढः डाटासिट भर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. डाटा सिट चेक जाँच गरि राख्ने । २. आवश्यक उपकरण चेक जाँच गर्ने । ३. वन्यजन्तुको आनीवानी तथा अन्य रेकर्डहरू अवलोकन गर्ने । ४. तोकिएको डाटासिटमा रेकर्ड राख्ने	दिइएको (Given): डाटा सिट लुगि वन्यजन्तुको अनुगमन गर्ने । कार्य (Task): डाटासिट भर्ने । मापदण्ड (Standard): <ul style="list-style-type: none"> आवश्यक डाटा संकलन गरिएको डाटा दुरुस्त राखिएको ।	डाटा सिटबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

डाटासिट, जीपीएस, कलम, पेनसिल, बोर्ड, इरेजर र स्केल ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

जगल सुहाउदो कपडा लगाउने, एकलै जंगल नजाने ।

सबमोड्युल ३.४: नमुना संकलन

समय : ५ घण्टा (सै) + २४ घण्टा (ब्या) = २९ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा दिसा/बकौला, मरेको बन्यजन्तु, विरुवा र जिवित साना जन्तुको नमुना संकलन गरि हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धि ज्ञान र सीपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरु नमुना संकलनसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन्

१. दिसा/बकौला संकलन गर्ने ।
२. मरेको बन्यजन्तुको नमुना संकलन गर्ने ।
३. विरुवाको नमुना संकलन गर्ने ।
४. जिवित साना जन्तुको नमुना संकलन गर्ने ।
५. नमुना हस्तान्तरण गर्ने ।

कार्यहरु (Tasks):

१. दिसा/बकौला संकलन गर्ने ।
२. मरेको बन्यजन्तुको नमुना संकलन गर्ने ।
३. विरुवाको नमुना संकलन गर्ने ।
४. जिवित साना जन्तुको नमुना संकलन गर्ने ।
५. नमुना हस्तान्तरण गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ६ घण्टा
सैद्धान्तिक : २ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) १: दिसा/बर्कोला संकलन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २.० जि.पि.एस अन गर्ने । ३.० नमूना भेटिने सम्भावित क्षेत्रमा जाने । ४.० नमुना नयाँ वा पुरानो पहिचान गर्ने । ५.० मास्क र पञ्जा लगाउने । ६.० नयाँ (फ्रेस) नमूना छनौट गर्ने । ७.० नमुना जिप लक वा भाइलमा राख्ने । ८.० नमुना संकलन गरेको स्थानको जि. पि. एस. लोकेसन लिने । ९.० नमुना बुझाउने ।	<p>दिइएको (Given): वन्यजन्तुले नियमित विचरण गर्ने क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): दिसा/बर्कोला संकलन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको दिशा वा बर्कोला नमुना संकलन गरिएको । फ्रेस नमुना संकलन गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> जि. पि. एस. सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान । वन्यजन्तुको दिशा वा बर्कोला पहिचान गर्ने ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस, जिप लक थैली, भाइल, मास्क र पञ्जा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगली जनावबाट सुरक्षित हुने ।
- जंगल सुहाउदो लुगा लगाउने ।
- जंगल जाँदा लौरो सहित समूहमा जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कूल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) २: मरेको वन्यजन्तुको नमूना संकलन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २.० जि.पि.एस अन गर्ने । ३.० मरेको वन्यजन्तु भएको क्षेत्रमा जाने । ४.० मरेको वन्यजन्तु नयाँ वा पुराने पहिचान गर्ने । ५.० मास्क र पञ्जा लगाउने । ६.० नयाँ (फ्रेस) छाला, रौ, हड्डी (नमुना) छनौट गर्ने । ७.० मरेको वन्यजन्तुको आलो मासु भएको भागबाट नमुना संकलन गर्ने</p>	<p>दिइएको (Given): वन्यजन्तुले नियमित विचरण गर्ने क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): मरेको वन्यजन्तुको नमूना संकलन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको दिशा वा बर्कोला नमुना संकलन गरिएको । ■ फ्रेस नमुना संकलन गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जि. पि. एस. सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान । ■ वन्यजन्तु पहिचान गर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस, जिप लक थैली, भाइल, मास्क र पञ्जा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगली जनावबाट सुरक्षित हुने ।
- जंगल सुहाउदो लुगा लगाउने ।
- जंगल जाँदा लौरो सहित समूहमा जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कूल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) ३: विरुवाको नमुना सँकलन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २.० जि.पि.एस अन गर्ने । ३.० बोट विरुवाहरू भएको स्थानमा जाने । ४.० संकलन गर्ने विरुवाको प्रजाती पहिचान गर्ने । ५.० विरुवाको पात वा पात सहितको हाँगा, काण्ड वा जरा, फल वन सबै संकलन गर्ने । संकलित नमुनाको आकार, रूप नविग्रीने गरी सुरक्षित राख्ने । ६.० नमुना प्लान्ट वा फिल्ड प्रेसमा राख्ने । ७.० नमुना संकलन गरेको स्थानको जि. पि. एस. लोकेसन लिने । ८.० नमुना बुझाउने ।</p>	<p>दिइएको (Given): वन्यजन्तुले नियमित विचरण गर्ने क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): विरुवाको नमुना सँकलन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको दिशा वा बर्कोला नमुना संकला गरिएको । ■ फ्रेस नमुना संकलन गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जि. पि. एस. सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान । ■ बोट विरुवा पहिचान गर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस, भोला, कैची, फिल्ड प्रेस, पुरानो पत्रपत्रिका ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगली जनावबाट सुरक्षित हुने ।
- जंगल सुहाउदो लुगा लगाउने ।
- जंगल जाँदा लौरो सहित समूहमा जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कूल समय : ४ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ३ घण्टा

कार्य (Task) ४: जिवित साना जन्तुको नमुना संकलन गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २.० जि.पि.एस अन गर्ने । ३.० जीवित साना वस्तु विषालु वा अविषालु भए नभएको छुट्याउने । ४.० संकलन गर्ने जीवित प्रजातीको शारीरिक अवस्था (गर्भवती, विरामी, अन्ग पेटमा भए नभएको अवस्था) छुट्याउने । ५.० संकलन गर्ने स्थानको जि. पि. एस. रेकर्ड लिने । ६.० साना प्रजाती सुरक्षित संकलन, भण्डारण र ओसारपसार गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): वन्यजन्तुले नियमित विचरण गर्ने क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): जिवित साना जन्तुको नमुना संकलन गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित साना प्रजातीको नमुना संकलन गरिएको । ■ नमुना सुरक्षित संकलन गरिएको । ■ जीवित संकलित नमुनामा चोटपटक नलागेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जि. पि. एस. सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान । ■ साना प्रजाती पहिचान गर्ने ज्ञान । ■ साना प्रजाती विषालु भए नभएको ज्ञान । ■ जीवित प्रजाती संकलन तथा भण्डारण गर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जि.पि.एस, भोला, कैची, केमिकल, नैपथालिन बल, पुरानो पत्र पत्रिका, जार, बोतल, बाक्स, खोर ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- जंगली जनाववाट सुरक्षित हुने ।
- जंगल सुहाउदो लुगा लगाउने ।
- जंगल जाँदा लौरो सहित समूहमा जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कूल समय : २ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : १ घण्टा

कार्य (Task) ५: नमुना हस्तान्तरण गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० नमुना संकलन पश्चात ओजार तथा उपकरणहरू सुरक्षित राख्ने । २.० जि. पि. एस. बन्द गर्ने । ३.० संकलित नमुना सुरक्षित तरिकाले ओसारपसार गर्ने । ४.० संकलन गरेर ल्याएको नमुनाका साथै त्यसको पूर्ण विवरण (डाटा) सम्बन्धीत् लाई बुझाउने ।</p>	<p>दिइएको (Given): नमुना बुझाउने ।</p> <p>कार्य (Task): नमुना हस्तान्तरण गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित नमुना बुझाइएको । ■ नमुना सुरक्षित बुझाइएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ जि. पि. एस. सम्बन्धी आधारभूत ज्ञान । ■ नमुनाको हस्तान्तरण गर्ने ज्ञान भएको ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

नमुना संकलन गर्ने औजार, उपकरण सहित संकलित नमुना ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- नमुना बुझाउदाँ नविग्रिने तरिकाले बुझाउने ।
- जीवित नमुना भए विषालु वा अविषालु सावधानी अपनाउने ।

मोड्युल ४: बन्यजन्तुको उद्धार तथा ब्यवस्थापन

सबमोड्युल ४.१: बन्यजन्तु नियन्त्रण

समय : ५ घण्टा (सै) + ३२ घण्टा (ब्या) = ३७ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा बन्यजन्तु नियन्त्रण गर्नका लागि बेट साइट तयार गर्ने, ट्याप/जाल/खाबर तयार /सेट गर्ने, बन्यजन्तुलाई बेट गर्ने, बेट चेक गर्ने, डार्ट उपकरण तयार गर्ने, ट्याग तयार गर्ने, भित लगाउने, बन्यजन्तुलाई डार्ट साइटमा लैजाने, बन्यजन्तुको अवस्था चेक गर्ने र उद्धार क्षेत्रको सुरक्षा गर्ने जस्ता सम्बन्धि ज्ञान र सीपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरु बन्यजन्तु नियन्त्रणसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. बेट साइट तयार गर्ने ।
२. ट्याप/जाल/खाबर तयार /सेट गर्ने ।
३. बन्यजन्तुलाई बेट गर्ने ।
४. बेट चेक गर्ने ।
५. डार्ट उपकरण तयार गर्ने ।
६. ट्याग तयार गर्ने ।
७. भित लगाउन ।
८. बन्यजन्तुलाई डार्ट साइटमा लैजान ।
९. बन्यजन्तुको अवस्था चेक गर्ने ।
१०. उद्धार क्षेत्रको सुरक्षा गर्ने ।

कार्यहरु (Tasks):

१. बेट साइट तयार गर्ने ।
२. ट्याप/जाल/खाबर तयार /सेट गर्ने ।
३. बन्यजन्तुलाई बेट गर्ने ।
४. बेट चेक गर्ने ।
५. डार्ट उपकरण तयार गर्ने ।
६. ट्याग तयार गर्ने ।
७. भित लगाउने ।
८. बन्यजन्तुलाई डार्ट साइटमा लैजाने ।
९. बन्यजन्तुको अवस्था चेक गर्ने ।
१०. उद्धार क्षेत्रको सुरक्षा गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) १: बेट (चारो) साइट तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. जि.पि.एसबाट बेट गर्ने स्थान तय गर्ने ।</p> <p>३. छनौट गरिएको साइट सफा गर्ने ।</p> <p>४. बेट राख्नको लागि बलियो रुख छनौट गर्ने वा किलोहरू गाड्ने ।</p> <p>५. बलियो करिब ३ मिटरको डोरी तयार गर्ने ।</p> <p>६. कम्पासको सहायताले जंगलको लक्ष्य दिशा पत्ता लगाउने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु आवत जावत गर्ने सम्भावित क्षेत्र, उद्धार गर्न सजिलो तथा संरक्षित स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): बेट (चारो) साइट तयार गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ बलियो रुख छनौट गरिएको वा किलो बलियो गराइएको । ■ दूरो र बलियो डोरीको प्रयोग गरिएको । ■ लक्षित वन्यजन्तु आवत जावत गर्न सजिलो हुने गरि साइट सफा गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको बानि, आहार, बासस्थान बारेमा जानकारी । ■ वन्यजन्त अनुसारको बेट तयार गर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

हसिया, खुर्पा, खन्ति, बन्चरो, डोरी, कम्पास, जि.पि.एस ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- बेट साइटमा अन्य जंगली जानवरबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जंगल प्रवेश गर्दा समुहमा लौरो सहित जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) २: ट्रयाप तयार/सेट गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. छनौट गरिएको स्थानमा ट्रयाप लगेर खोल्ने र फिट गर्ने ।</p> <p>३. ट्रयापको ट्रिगर अन गरेर तोकिएको स्थानमा राख्ने ।</p> <p>४. मान्छे/जनावरहरूले देख्न नसक्ने गरी छोप्ने ।</p> <p>५. मुख्य द्वार अगाडी सफा गर्ने ।</p> <p>६. ट्रयाप राखेको स्थानको जि.पि.एस. पोइन्ट लिने ।</p> <p>७. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु आवत जावत गर्ने सम्भावित क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): ट्रयाप तयार/सेट गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ सजिलै देख्न नसक्ने गरी ट्रयाप छोपेको । ■ ट्रयापको ट्रिगर ढोका बाहेक अरु ढोकाहरू बन्द गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी, आहारा र वासस्थानको बारेमा जानकारी । ■ वन्यजन्तु अनुसारको ट्रयापबारे जानकारी । ■ ट्रयाप कसरी काम गर्छ भन्ने बारे सामान्य ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

बक्स ट्रयाप, जि.पि.एस., खुर्पा, खन्ती, बन्चरो, डोरी ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४.५ घण्टा

सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा

व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) ३: जाल/खाबर तयार /सेट गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१ औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२ छनौट गरिएको स्थानमा जाल लगेर खोल्ने ।</p> <p>३ निर्देशित ठाँउहरूमा आवश्यकता अनुसार खाम्बाहरू गाढ्ने ।</p> <p>४ जाललाई गाडिएका खम्बारुखहरूमा बलियोसँग बाँध्ने ।</p> <p>५ लक्षित वन्यजन्तुले नदेख्ने गरी जाल थाप्ने ।</p> <p>६ औजार तथा उपकरण संकलन ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु आवत(जावत गर्ने सम्भावित क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): जाला/खाबर तयार /सेट गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुले सजिलै देख्न नसक्ने गरी जाल थापेको । ■ लक्षित वन्यजन्तु फुत्किन नसक्ने गरी जाल थापेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी, आहारा र वासस्थानको बारेमा जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

जाल र खाबर, जि.पि.एस., खुर्पा, खन्ती, बन्चरो, डोरी ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ४: वन्यजन्तुलाई बेट गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. बेट (बाखारपाडा) लाई साइटमा गाडिएको किलोमा बलियोसँग बाँध्ने ।</p> <p>३. ट्रयापमा बेट राख्दा ट्रिगर अन हुने गरी सावधानीपूर्वक राख्ने ।</p> <p>४. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु आवत(जावत गर्ने सम्भावित क्षेत्र, लक्षित वन्यजन्तु अनुसारको बेट/ट्रयाप ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुलाई बेट गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard): ■ वन्यजन्तुलाई बेट गरिएको ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी, आहारा र वासस्थानको बारेमा जानकारी । ■ ट्रयाप कसरी काम गर्छ भन्ने बारे सामान्य ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

बेट तथा डोरी ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : १ घण्टा

कार्य (Task) ५: बेट चेक गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. बेट खाएको/नखाएको चेक गर्ने ।</p> <p>३. साइट वरिपरि वन्यजन्तुहरूको पाईलाहरू हेर्ने ।</p> <p>४. लक्षित वन्यजन्तु कुन दिशातिर गएको हेर्ने ।</p> <p>५. ट्रयापको हकमा ट्रयापमा वन्यजन्तु परेको/नपरेको हेर्ने ।</p> <p>६. बेट तथा ट्रयापको अवस्थाबारे सिनियरलाई खबर गर्ने ।</p> <p>७. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तु अनुसारको बेट, बारम्बार चेक गर्न जान सहज स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): बेट चेक गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ साइटमा वन्यजन्तुको पाईलाहरू, बेटलाई घिसारेर लगेको चिन्ह भएको । ■ मुख्य द्वार बन्द भएको ट्रयापमा वन्यजन्तु परेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी, आहारा र वासस्थानको बारेमा जानकारी । ■ ट्रयाप कसरी काम गर्छ भन्ने बारे सामान्य ज्ञान । ■ वन्यजन्तुहरूको चिन्हबारे विस्तृत जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

बेट, नोटकपी, पेन, क्यामेरा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : २ घण्टा

कार्य (Task) ६: डार्ट उपकरण तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. डार्ट गन चेक गर्ने र आवश्यक परेको खण्डमा सफा गर्ने ।</p> <p>३. निर्देशानुसार उपयुक्त चार्ज (बारुद) गनमा लोड गर्ने ।</p> <p>४. गनमा डार्ट लोड गर्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): वन्यजन्तु अनुसारको चार्ज तथा औषधी भरेको डार्ट ।</p> <p>कार्य (Task): डार्ट उपकरण तयार गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ डार्ट गन सटिक अवस्थामा रहेको । ■ वन्यजन्तु अनुसारको तथा दुरी अनुसारको चार्ज लोड गरिएको । ■ गनमा डार्ट सहिसँग लोड गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ डार्ट किन गरिन्छ भन्नेबारे सामान्य ज्ञान । ■ डार्ट गन कसरी काम गर्छ भन्ने बारे सामान्य ज्ञान । ■ डार्टमा प्रयोग हुने औषधीले कसरी काम गर्छ भन्ने बारे सामान्य ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

डार्ट गन, चार्ज, डार्ट, चक्रु, पिलाँस, सर्जिकल पन्जा, गन सफा गर्ने तेल र रुई, क्लिनिङ रड, मास्क ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- जङ्गल जाँदा एकलै नजाने र सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।
- वन्यजन्तु चिकित्सकको निर्देशविना कुनै पनि औषधी नचलाउने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : १.५ घण्टा

कार्य (Task) ७: ट्याग तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २. निर्देशनानुसार ट्याग चेक गर्ने । ३. ट्यागिङ्ग क्ल्याम्प चेक ।	<p>दिइएको (Given): वन्यजन्तु अनुसारको ट्याग ।</p> <p>कार्य (Task): ट्याग तयार गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तु अनुसार ट्याग तयार गरिएको । ट्याग र क्ल्याम्प सही अवस्थामा रहेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ट्याग किन कसरी र कुन अंगमा गरिन्छ, भन्ने सामान्य ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

ट्याग, ट्यागिङ्ग क्ल्याम्प, पिलास, सर्जिकल पञ्जा र मास्क ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- वन्यजन्तु चिकित्सक वन सिनियरको निर्देशन विना जथाभावी ट्याग नलगाउने ।
- ट्याग लगाउने बेलामा होसियार रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : ४.५ घण्टा

कार्य (Task) नः भित लगाउने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. निर्देशानुसारले किलोहरू गाड्ने ।</p> <p>३. किलो तथा रुखहरूमा भीत बाँध्ने ।</p> <p>४. लगाएको भीतहरूमा कतै त्रुटीहरू छ कि जाँच गर्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुलाई हुनसक्ने सम्भावित क्षेत्र, निर्धारित डार्ट साइट ।</p> <p>कार्य (Task): भित लगाउने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> लक्षित स्थानतर्फ धपाउन मिल्ने गरी वरिपरि भीत लगाएको । लगाएको भीतहरूको बिचबाट जनावरलाई कतै भाग्ने ठाँउ नभएको । 	<ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी र वासस्थानको बारेमा जानकारी । लक्षित वन्यजन्तुबाट बच्ने उपायहरूबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

भीत, खुर्पा, खन्ती, डोरी, बन्चरो ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- सधैँ साथमा एयटा लौरो लिने ।
- भीत लगाउने बेलामा होशियार रहने र जनावरबाट सुरक्षित दुरी कायम राख्ने ।
- आवश्यक परेमा बच्न सकिने सुरक्षित स्थानको पूर्व चयन गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : ४.५ घण्टा

कार्य (Task) ९: वन्यजन्तुलाई डार्ट साइटमा लैजाने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २. लक्षित वन्यजन्तु नआत्तिने किसिमले विस्तारै लक्षित स्थानतिर धपाउने । ३. एक(आपसमा परस्पर समन्वयन गर्ने । ४. जनावरलाई उम्किने बाटो नदिने । ५. डार्ट लागेको समय नोट गर्ने । ६. जनावर बेहोस भएको समय नोट गर्ने । ७. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुलाई हुनसक्ने सम्भावित क्षेत्र, निधर्प्रति डार्ट साइट, भाडी भोर्नको लागी हात्ती ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुलाई डार्ट साइटमा लैजाने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard)</p> <ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तु उम्केर नभागेको । लक्षित वन्यजन्तु डार्ट साइटमा पुगेको । 	<ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी र वासस्थानको बारेमा जानकारी । लक्षित वन्यजन्तुबाट बच्ने उपायहरूबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

खुर्पा, लौरो, भटारो हान्नको लागी छोटो लठीहरू ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागी सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- सधैं साथमा एउटा लौरो लिने ।
- यस कार्यको लागी सधैं हात्तीको प्रयोग गर्ने ।
- हात्तीमा बस्दा सजग भई बलियो गरी समातेर बस्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : २.५ घण्टा

कार्य (Task) १०: वन्यजन्तुको अवस्था चेक गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २. डार्ट लागेको समय नोट गर्ने । ३. जनावर बेहोस भएको समय नोट गर्ने । ४. जनावर बेहोस भएको ठाँउको जि.पि.एस. नोट गर्ने । ५. जनावरको आँखा कपडाले छोप्ने । ६. शरिर, पुच्छर, उँचाइ जस्ता विविध अङ्गहरूको नाप लिने । ७. लिङ्ग र सम्भावित उमेर नोट गर्ने । ८. स्वस्थरअस्वस्थ कस्तो छ नोट गर्ने । ९. घाउचोट कहाँकहाँ छ, घाउको अवस्था कस्तो छ नोट गर्ने । १०. निर्देशानुसार समय(समयमा जनावरको ज्यानमा पानी हाल्ने । ११. जनावरलाई स्ट्रेचरखोरमा राख्ने । १२. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुलाई डार्ट लागेर बेहोस भएको सिनियरहरूको एकिन ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुको अवस्था चेक गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> डाटासिटमा वन्यजन्तुको विवरण तथा अवस्थाबारे सम्पूर्ण जानकारी लिएको । आफुलाई शङ्का लागेको कुनैपनि विषय वस्तु डाटासिटमा टिप्पु अगाडी सिनियरसँग सल्लाह लिएको । जनावरलाई सकुशल छोडिएको र उद्धार गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी र वासस्थानको बारेमा जानकारी । लक्षित वन्यजन्तुबाट बच्ने उपायहरूबारे जानकारी । वन्यजन्तुहरूको शारीरिक र स्वास्थ्य अवस्थाबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

खुर्पा, लौरो, जि.पि.एस., नाप्ने टेप, घडी, सर्जिकल पन्जा, स्ट्रेचर, खोर, क्यामेरा, डोरी, कपडा, नोट कपी, कलम, डाटा सिट ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- जङ्गल सुहाउँदो रङ्गको सजिलो र सुरक्षित पहिरन गर्ने ।
- वन्यजन्तु चिकित्सक वा सिनियरले जनावर बेहोस भएको एकिन नगरेसम्म हात्तीबाट ओर्लने वा नजिक जाने काम नगर्ने ।
- वन्यजन्तु चिकित्सकको निर्देशबिना कुनै पनि औषधी नचलाउने ।
- जनावर निर्धारित समय भन्दा अगाडी नै होसमा आउँछ की भनेर सचेत रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ३ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : २.५ घण्टा

कार्य (Task) ११: उद्धार क्षेत्रको सुरक्षा गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २. मान्छेहरूलाई उद्धार कार्यमा बाधा गर्न नदिने । ३. मान्छेहरूलाई जनावरको छेउछाउमा आउन नदिने । ४. मान्छेहरूलाई जनावरलाई जिस्काउन नदिने । ५. मान्छेहरूलाई जनावरको रौं र जुझा जस्ता कुनै पनि अङ्ग लिन नदिने । ६. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।	<p>दिइएको (Given): उद्धार कार्यमा सुरक्षा तथा भीड नियन्त्रणको लागी प्रशासन, सेना वा प्रहरीको उपस्थिती ।</p> <p>कार्य (Task): उद्धार क्षेत्रको सुरक्षा गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> जनावरलाई अतिरिक्त घाउ-चोट नलागेको । भीड नियन्त्रण भएर उद्धार कार्य सहजतापूर्वक सम्पन्न भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> लक्षित वन्यजन्तुको आनिबानी र वासस्थानको बारेमा जानकारी । समुदायका मान्छेहरूसँग सञ्चार गर्नसक्ने क्षमता ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

क्यामरा ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागी सावधानी अपनाउने ।
- समुदायका मान्छेहरूसँग सम्यम् भएर कुरा गर्ने ।
- मान्छेहरू भड्किने कुरा वा कार्य नगर्ने ।

सबमोड्युल ४.२: बन्यजन्तु ओसारपसार तथा स्थानान्तरण

समय : ४ घण्टा (सै) + २१ घण्टा (ब्या) = २५ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा स्थानान्तरण सामग्री (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप) को प्रयोग गरि बन्यजन्तुलाई सुरक्षित तवरले खोर/गाडीमा लोड गर्ने र भारने सम्बन्धि ज्ञान र सीपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरु बन्यजन्तु ओसारपसार तथा स्थानान्तरणसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. बन्यजन्तुलाई सुरक्षा गर्ने ।
२. स्थानान्तरण सामग्री (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप)जाँच गर्ने ।
३. लोड गर्ने / छोड्ने स्थान तयार गर्ने ।
४. बन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा लोड गर्ने ।
५. बन्यजन्तुलाई खोर/गाडीबाट भारने ।

कार्यहरु (Tasks):

१. बन्यजन्तुलाई सुरक्षा गर्ने ।
२. स्थानान्तरण सामग्री (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप)जाँच गर्ने ।
३. लोड गर्ने / छोड्ने स्थान तयार गर्ने ।
४. बन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा लोड गर्ने ।
५. बन्यजन्तुलाई खोर/गाडीबाट भारने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) १: वन्यजन्तुलाई सुरक्षा गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० वन्यजन्तु के कसरी बसेको छ । हेर विचार गर्ने ।</p> <p>२.० खुट्टा दोव्रीएको, मुन्टो बटारिएको तथा कहि कतै कुनै भाग अड्किएको, च्यापिएको भएमा सो मिलाउने ।</p> <p>३.० वन्यजन्तु राखेको स्थानमा पराल, घाँस जस्ता सामग्रीहरू राख्ने ।</p> <p>४.० बेला बेलामा वन्यजन्तु के कस्तो अवस्थामा छ हेर विचार गर्ने ।</p> <p>५.० घेरै तातो भएमा छाहारीमा राखी पानी छस्किने ।</p> <p>६.० टाढाबाट ल्याउनु पर्ने भएमा खाना तथा पानीको व्यवस्था मिलाउने ।</p> <p>७.० मानिसहरूको भिड भएमा हटाउन लगाउने तथा होहल्ला गर्न नदिने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुलाई असुरक्षित हुने अवस्थामा तथा सुरक्षित गर्न सक्ने सम्भावित क्षेत्र ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुलाई सुरक्षा गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ लक्षित वन्यजन्तु सजिलोसंग बसेको । ■ टाढाबाट ल्याउनु पर्ने वन्यजन्तुको लागी खाना तथा पानीको व्यवस्था भएको । ■ लक्षित वन्यजन्तु सुरक्षित भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ कुन वन्यजन्तुको लागी के कसरी सुरक्षित गर्ने सो को बारेमा जानकारी । ■ वन्यजन्तुको वानी व्यहोरा तथा रेखदेख सम्बन्धी ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

घाँस, पराल, पानी, पानीको पाइप, सञ्चारको साधन, खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुको सुरक्षा तथा रेखदेख गर्दा घाँउ, चोट हुनबाट सावधानी अर्ज्याउने ।
- लक्षित वन्यजन्तुबाट हुन सक्ने भवितव्य बारे सचेत रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ८ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ७ घण्टा

कार्य (Task) २: स्थानान्तरण सामग्री (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप) जाँच गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० स्थानान्तरण सामग्रीहरू जस्तै: खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइपहरू चुस्त, दुरुस्त अवस्थामा छन् कि छैनन् । तिनीहरूको चेक जाँच गर्ने ।</p> <p>२.० टुट फुट भएका सामग्रीहरू हटाउने तथा मर्मत गरी प्रयोग हुने सामग्रीहरूको मर्मत सँभार गर्न लगाउने ।</p>	<p>दिइएको (Given): स्थानान्तरणका लागि आवश्यक सामग्रीहरू राखिएको ठाँउमा नपाउने तथा टुट फुट हुन सक्ने अवस्था तथा सुरक्षित साथ चेक जाँच गर्ने स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): स्थानान्तरण सामग्री (खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप) जाँच गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> राम्रो अवस्थाका स्थानान्तरण सामग्रीहरू राखिएको । स्थानान्तरण सामग्रीहरूको अवस्था अनुसार छुट्याईको । 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानान्तरण सामग्रीहरू जस्तै: खोर, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइपहरूको बारेमा आवश्यक जानकारी । वन्यजन्तु अनुसारको स्थानान्तरण सामग्रीसम्बन्धी ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

ग्लोब, पिलास, घन, कपी, कलम, डाँटा सिट ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- स्थानान्तरण सामग्रीहरू चेक जाँच गर्दा हुन सक्ने सम्भावित दुर्घटना प्रति सावधानी अपनाउने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कूल समय : ४ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : ३.५ घण्टा

कार्य (Task) ३: लोड गर्ने/छोड्ने स्थान तयार गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२.० जि.पि.एस.बाट लोड गर्ने/छोड्ने स्थान तय गर्ने ।</p> <p>३.० छनौट गरिएको साइड सफा गर्ने ।</p> <p>४.० मोटर तथा गाडीहरू सहजसंग जान सक्ने स्थान चयन गर्ने ।</p> <p>५.० जि. पि. एस. तथा कम्पासको सहायताले दिशा तथा पोइन्ट पत्ता लगाउने ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित बन्जन्तुको लागी लोड गर्ने/छोड्ने सम्भावित स्थान, लोड गर्न/छोड्न सजिलो तथा सुरक्षित स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): लोड गर्ने/छोड्ने स्थान तयार गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ मोटर तथा गाडीहरू सहज रूपमा जान सक्ने स्थान चयन गरिएको । ■ लक्षित बन्जन्तु सजिलैसंग लोड गर्न/छोड्न सकिने स्थान निर्माण गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ बन्जन्तु लोड गर्ने/छोड्ने स्थान तयारी बारेमा जानकारी । ■ बन्जन्तु अनुसार लोड गर्ने/छोड्ने स्थान तयार गर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

हसिया, खुर्पा, खन्ति, बन्चरो, डोरी, कम्पास, जि.पि.एस ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- बन्जन्तु लोड गर्ने/छोड्ने स्थान तयार गर्दा अन्य जंगली जनावरबाट सुरक्षित हुने सावधानि अपनाउने ।
- जंगल सुहाउदो रंगको सजिलो र सुरक्षित पहिरन लगाउने ।
- एकलै जंगल प्रवेश नगर्ने जंगल जादाँ समुहमा लौरो सहित जाने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४ घण्टा

सैद्धान्तिक : १ घण्टा

व्यावहारिक : ३ घण्टा

कार्य (Task) ४: वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा लोड गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२.० वन्यजन्तु अनुसारको खोरको छनौट ।</p> <p>३.० सुरक्षित साथ वन्यजन्तुलाई खोर तथा गाडीमा लोड ।</p>	<p>दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा लोड गर्न सम्भावित स्थान, लोड गर्न सजिलो तथा सुरक्षित स्थान ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा लोड गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तु अनुसार खोरको चयन गरिएको । ■ लक्षित वन्यजन्तु सजिलैसंग खोर तथा गाडीमा लोड गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तु खोर/गाडीमा लोड गर्ने बारेमा जानकारी । ■ वन्यजन्तु अनुसार खोरहरूको साइज बारे ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

खोर, गाडी, किला, काँटी, घन, रेञ्ची, पिलास, नट बल्टु, पानीका ग्यालिनहरू, प्रप्रयाप्त मानिसहरू ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा लोड गर्दा वन्यजन्तु तथा मानिसलाई हुन सक्ने घाँउ, चोटको लागी सावधानी अपनाउने ।
- वन्यजन्तु उठी हुन सक्ने दुर्घटना प्रति सजक रहने ।
- हुन सक्ने अन्य दुर्घटना प्रति सजक रहने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ४ घण्टा
सैद्धान्तिक : ०.५ घण्टा
व्यावहारिक : ३.५ घण्टा

कार्य (Task) ५: वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीबाट भारने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१.० औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २.० सुरक्षित साथ वन्यजन्तुलाई खोर तथा गाडीमा भारने ।	दिइएको (Given): लक्षित वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीमा भारने सम्भावित स्थान, खोर तथा गाडीबाट भारने सजिलो तथा सुरक्षित स्थान । कार्य (Task): वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीबाट भारने । मापदण्ड (Standard) <ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु सुरक्षित साथ खोर तथा गाडीबाट भारिएको । लक्षित वन्यजन्तु सजिलैसंग खोर तथा गाडीमा गरिएको ।	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु खोर तथा गाडीबाट भारने बारेमा जानकारी । सुरक्षित साथ वन्यजन्तु खोर तथा गाडीबाट भारदा हुन पर्ने ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

खोर, गाडी, किला, काँटी, घन, रेञ्ची, पिलास, स्लेज, टुचेन, गल, रोलर पाइप, पानीका ग्यालिनहरू, प्रयाप्त मानिसहरू ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीबाट भारदा हुन सक्ने घाँउ, चोटको लागी सावधानी अपनाउने ।
- वन्यजन्तुलाई खोर/गाडीबाट भारदा आफु सुरक्षित रूपमा रहने स्थान पहिचान गर्ने ।
- हुन सक्ने अन्य दुर्घटना प्रति सजक रहने ।

सबमोड्युल ४.३: बन्यजन्तुको स्याहार सुसार

समय : ६ घण्टा (सै) + २९ घण्टा (ब्या) = ३५ घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा बन्यजन्तुको स्याहार सुसार अन्तर्गत बारबन्देजको रेखदेख गर्ने, खोरको सरसफाई गर्ने, बन्यजन्तुको नाप तौल गर्ने, बन्यजन्तुलाई खुवाउने, बन्यजन्तुको हेरचाह गर्ने र बन्यजन्तुको अवस्था बारे रिपोर्टिङ्ग गर्ने जस्ता ज्ञान र सीपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यो सबमोड्युलको समापनपछि प्रशिक्षार्थीहरु बन्यजन्तुको स्याहार सुसारसंग सम्बन्धित निम्न कार्य गर्न समर्थ हुनेछन् ।

१. बारबन्देजको रेखदेख गर्न ।
२. खोरको सरसफाई गर्न ।
३. बन्यजन्तुको नाप तौल गर्न ।
४. बन्यजन्तुलाई खुवाउने ।
५. बन्यजन्तुको हेरचाह गर्ने ।
६. बन्यजन्तुको अवस्था बारे रिपोर्टिङ्ग गर्न ।

कार्यहरु (Tasks):

१. बारबन्देजको रेखदेख गर्ने ।
२. खोरको सरसफाई गर्ने ।
३. बन्यजन्तुको नाप तौल गर्ने ।
४. बन्यजन्तुलाई खुवाउने ।
५. बन्यजन्तुको हेरचाह गर्ने ।
६. बन्यजन्तुको अवस्था बारे रिपोर्टिङ्ग गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) १: बारबन्देजको रेखदेख गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. कतै संरचना बिग्रेको र भत्केको छ, की भनेर निरिक्षण तथा रिपोर्टिङ्ग गर्ने ।</p> <p>३. वन्यजन्तुलाई बस्न चाहिने पराल, भुस, बालुवा र पोखरी आदीको व्यवस्था गर्ने ।</p> <p>४. आधिकारिक तथा चुनिएका व्यक्तिबाहेक अरुलाई खोरमा जान नदिने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): मानव वस्तीबाट टाढा एकान्त क्षेत्रमा निर्मित संरचना, वन्यजन्तु भित्र बाहिर जान नसक्ने निर्मित संरचना ।</p> <p>कार्य (Task): बारबन्देजको रेखदेख गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> बारबन्देजमा कतै कुनै त्रुटिहरू नभएको । बाहिरको जनावर भित्र नगएको तथा भित्र राखिएको जनावर बाहिर नभागेको । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

क्यामेरा, कोदालो, खन्ती, खुर्पा, साबेल, टर्च लाइट, गमबुट, रबरको पन्जा, मास्क ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ७ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ६ घण्टा

कार्य (Task) २: खोरको सरसफाई गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने । २. प्लास्टिक/कागज जस्ता कुनै किसिमको मानवजन्य फोहोर वा अन्य सामग्री खोरभित्र नछोड्ने । ३. खोरमा जनावरको मल तथा फोहोर व्यवस्थापन गर्ने । ४. समय समयमा खोर खाली गरी किटाणुनासक औषधीहरू छर्ने । ५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।	दिइएको (Given): मानववस्तीबाट टाढा एकान्त क्षेत्रमा निर्मित संरचना, वन्यजन्तु भित्र बाहिर जान नसक्ने निर्मित संरचना, पानीको राम्रो व्यवस्था । कार्य (Task): खोरको सरसफाई गर्ने । मापदण्ड (Standard) ■ खोर सफा भएको ।	■ वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी । ■ औषधीहरूको बारेमा सामान्य ज्ञान ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

क्यामेरा, कोदालो, खन्ती, खुर्पा, साबेल, टर्च लाइट, गमबुट, रबरको पन्जा, मास्क, किटाणुनासक औषधी ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- वन्यजन्तु चिकित्सकको निर्देशबिना कुनै पनि औषधी नचलाउने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ५ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ४ घण्टा

कार्य (Task) ३: वन्यजन्तुको नाप तौल गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. निर्देशानुसार नियमित रूपमा जनावरको तौल नोट गर्ने ।</p> <p>३. निर्देशानुसार नियमित रूपमा शरिर, पुच्छर, उँचाइ जस्ता विविध अङ्गहरूको नाप लिएर नोट गर्ने ।</p> <p>४. नोट गरेको तथ्याङ्कहरू लगबुकमा एन्ट्री गर्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): बारबन्देजमा जनावरको बच्चा वा घाइते र अशक्त जनावर राखिएको, जनावरले मान्छेलाई कुनै हानी गर्नसक्ने अवस्था भएको ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुको नाप तौल गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard): ■ तथ्याङ्कहरूको लगबुक नियमित रूपमा अद्भावधिक गरिएको ।</p>	<p>■ वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा वासस्थानबारे जानकारी ।</p> <p>■ वन्यजन्तुहरूको शारिरीक र स्वास्थ्य अवस्थाबारे जानकारी ।</p>

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

तौलने मेशीन, नाप्ने टेप, लगबुक, कलम, क्यामेरा, सर्जिकल पन्जा, मास्क ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- सहकर्मीहरूको साहयता लिने तथा सिनियरहरूको सल्लाह लिने ।
- जनावरलाई अप्ठ्यारो हुने भस्किने गरी केहि कार्य नगर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ८ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ७ घण्टा

कार्य (Task) ४: वन्यजन्तुलाई खुवाउने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. तोकिएको समयहरूमा तोकिएको खाना तयार गरेर दिने ।</p> <p>३. दिइएको खानाको विवरण र मात्रा नोट गर्ने ।</p> <p>४. जनावरले खायोखाएन वा कति खायो भनेर नोट गर्ने ।</p> <p>५. समयसमयमा पिउने पानी फेर्दिने ।</p> <p>६. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): बारबन्देजमा जनावरको बच्चा वा घाइते र अशक्त जनावर राखिएको, जनावरले मान्छेलाई कुनै हानी गर्न नसक्ने अवस्था भएको, पानीको राम्रो व्यवस्था भएको ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुलाई खुवाउने .</p> <p>मापदण्ड (Standard):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ तथ्याङ्कहरूको लगबुक नियमित रूपमा अद्भावधिक गरिएको । ■ जनावरको अवस्थामा सुधार भएको वा स्वस्थ रूपमा हुर्किदै गएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तुहरूको आनिबानी तथा आहाराबारे जानकारी । ■ वन्यजन्तुहरूको शारीरिक र स्वास्थ्य अवस्थाबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

वाटा, बाल्टी, दूध खुवाउने बोटल, खुर्पा, लगबुक, कलम, क्यामेरा, सर्जिकल पन्जा, मास्क ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूबाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- सहकर्मीहरूको साहयता लिने तथा सिनियरहरूको सल्लाह लिने ।
- जनावरलाई अप्ठ्यारो हुने भस्किने गरी केहि कार्य नगर्ने ।
- तोकिएको समयबाहेक तथा तोकिएको खानाबाहेक अरु बेला र अरु खाना नखुवाउने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : ८ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : ७ घण्टा

कार्य (Task) ५: वन्यजन्तुको हेरचाह गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. आधिकारिक तथा चुनिएका व्यक्ति बाहेक अरु कसैलाई पनि जनावरको छेउमा जान नदिने ।</p> <p>३. आधिकारिक तथा चुनिएका व्यक्ति बाहेक अरुलाई खाना खुवाउन नदिने ।</p> <p>४. स्वास्थ्य तथा शारिरीक अवस्थाको जाँच गर्ने ।</p> <p>५. समयसमयमा वरबन्देजवाट बाहिर डुलाउने ।</p> <p>६. अरु वन्यजन्तुवाट सुरक्षित राख्ने ।</p> <p>७. समय समयमा सरसफाई गरिदिने ।</p> <p>८. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): मानव-वस्तीवाट टाढा एकान्त क्षेत्रमा निर्मित, वरबन्देजमा जनावरको बच्चा वा घाइते र अशक्त जनावर राखिएको, जनावरले मान्छेलाई कुनै हानी गर्न नसक्ने अवस्था ।</p> <p>कार्य (Task): वन्यजन्तुको हेरचाह गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard): ■ जनावरको अवस्थामा सुधार भएको वा स्वस्थ रूपमा हुर्किँदै गएको ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ वन्यजन्तुहरूको आनिबानी, वासस्थान तथा आहाराबारे जानकारी । ■ वन्यजन्तुहरूको शारिरीक र स्वास्थ्य अवस्थाबारे जानकारी । ■ वन्यजन्तुवाट बच्ने उपायहरूबारे जानकारी ।

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

लौरो, खुर्पा, क्यामेरा, टर्च(लाइट) ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- वन्यजन्तुहरूवाट सुरक्षित हुनको लागि सावधानी अपनाउने ।
- सहकर्मीहरूको साहयता लिने तथा सिनियरहरूको सल्लाह लिने ।
- जनावरलाई अप्ठ्यारो हुने भस्किने गरी केहि कार्य नगर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

कुल समय : २ घण्टा
सैद्धान्तिक : १ घण्टा
व्यावहारिक : १ घण्टा

कार्य (Task) ६: बन्यजन्तुको अवस्था बारे रिपोर्टिङ्ग गर्ने ।

कार्य चरणहरू (Steps)	अन्तिम कार्य सम्पादन उद्देश्य (Terminal performance objective)	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान (Related technical knowledge)
<p>१. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p> <p>२. लगबुक सुरक्षितसाथ राख्ने ।</p> <p>३. बन्यजन्तुकोबारेमा जरुरी तथा नौलो तथ्याङ्क लगबुकमा टिप्ने ।</p> <p>४. नियमित रुपमा तथ्याङ्क टिप्नेको लगबुकबारे सिनियरलाई अद्धावधिक गर्ने ।</p> <p>५. औजार तथा उपकरणहरू संकलन गर्ने ।</p>	<p>दिइएको (Given): सिनियरहरूले आवश्यक जानकारी टिप्नेको लागी फर्म्याट तयार पारेको लक बुक ।</p> <p>कार्य (Task): बन्यजन्तुको अवस्था बारे रिपोर्टिङ्ग गर्ने ।</p> <p>मापदण्ड (Standard): ■ तथ्याङ्कहरूको लगबुक नियमित रुपमा अद्धावधिक गरिएको ।</p>	<p>■ बन्यजन्तुहरूको शारिरीक र स्वास्थ्य अवस्थाबारे जानकारी ।</p>

औजार, उपकरण र सामग्रीहरू (Tools, Equipment and Materials):

लग बुक, कलम ।

सुरक्षा/सावधानीहरू (Safety/Precautions):

- लगबुक जथाभावी अरुलाई नदिने ।

मोड्युल ५: सूचना तथा अन्य व्यवस्थापन

सबमोड्युल ५.१: सूचना आदान प्रदान

समय : ३ घण्टा (सै) + ७ घण्टा (ब्या) = १० घण्टा

वर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा पेशासँग संबन्धित सहकर्मी, सिनियर प्राविधिक, समुदायका मानिस, सुरक्षा निकाय, चिकित्सक र हात्ति कर्मचारिसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ज्ञान र सिपहरु समावेश गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यस सबमोड्युलको अन्तमा प्रशिक्षार्थीहरु निम्न लिखित कर्मचारीहरूसँग सूचना आदान प्रदान गर्न सक्षम हुने छन् ।

१. सहकर्मीहरूसँग सञ्चार गर्ने ।
२. सिनियर प्राविधिक सँग सञ्चार गर्ने ।
३. समुदायका मानिससँग सञ्चार गर्ने ।
४. सुरक्षानिकायसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।
५. पशु चिकित्सकसँग सञ्चार गर्ने ।
६. हात्ति कर्मचारिसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।

कार्यहरु (Tasks):

१. सहकर्मीहरूसँग सञ्चार गर्ने ।
२. सिनियर प्राविधिक सँग सञ्चार गर्ने ।
३. समुदायका मानिससँग सञ्चार गर्ने ।
४. सुरक्षानिकायसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।
५. पशु चिकित्सकसँग सञ्चार गर्ने ।
६. हात्ति कर्मचारिसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

क्र. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
१	सहकर्मीहरु सँग सञ्चार गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको): सहकर्मी, फोन ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के):</p> <ul style="list-style-type: none"> सहकर्मीहरु सँग सञ्चार गर्ने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> शिष्टाचारका शब्द र व्यवहारको प्रदर्शन भएको । सन्मान पूर्वक विचारको आदानप्रदान भएको । पेशागत समस्या, विचार र अवसरहरु बारे खुल्ला वार्तालाप भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> सहकर्मीसँग संबन्ध कायम गर्नाको महत्व । सहकर्मीसँग सञ्चार गर्नाको उद्देश्य । सहकर्मी सञ्चार गर्ने विधि । 	०.५	१	१.५
२	सिनियर प्राविधिक सँग सञ्चार गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको): सिनियर/ फोन ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के): सिनियर सँग सञ्चार गर्ने ।</p> <p>स्तर (कति राम्रोसँग)</p> <ul style="list-style-type: none"> कार्यदेश स्पष्ट रुपमा राखिएको । शिष्टाचार युक्त र प्रस्ट रुपमा व्यक्त भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> सिनियर सँग सञ्चार गर्नाको उद्देश्य । सिनियर सँग सञ्चार गर्ने विधि । 	०.५	१.५	२

क्र. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
३	समुदायका मानिससँग सञ्चार गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको) : समुदाय सँग भेट ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के):</p> <ul style="list-style-type: none"> समुदायका मानिस सँग सञ्चार गर्ने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> गर्नुपर्ने कार्यको आदेश भएको । समुदायको आवश्यकता अनुसार कार्य प्रगति रिपोर्ट गरिएको । समुदायको अनुमति विचार सकारात्मक भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> समुदाय संगको सञ्चारको आवश्यकता । समुदाय संग सञ्चार गर्नाको उद्देश्य । समुदाय सँग सञ्चार गर्ने विधि । 	०.५	१.५	२
४	सुरक्षानिकाय सँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको) : सुरक्षागार्ड, फोन ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के):</p> <ul style="list-style-type: none"> सुरक्षानिकाय सँग सञ्चार गर्ने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> शिष्टाचार युक्त शब्द र हाउ भाउ युक्त वार्ता भएको । चुस्त तवरले आवश्यकताको प्रस्तुति र कार्य तत्परता स्पष्ट भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षानिकाय सँग सुसम्बन्ध कायम गर्नाको आवश्यकता । सुरक्षानिकाय सँग सञ्चार गर्ने विधि । 	०.५	१	१.५

क्र. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
५	पशु चिकित्सकसँग सञ्चार गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको): पशु चिकित्सक, फोन ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के): पशु चिकित्सकसँग सञ्चार गर्ने ।</p> <p>स्तर (कति राम्रोसँग)</p> <ul style="list-style-type: none"> कार्यादेश स्पष्ट रूपमा राखिएको । शिष्टाचार युक्त र प्रस्ट रूपमा व्यक्त भएको । 	<ul style="list-style-type: none"> पशु चिकित्सकसँग सञ्चार गर्नाको उद्देश्य । पशु चिकित्सकसँग सञ्चार गर्ने विधि । 	०.५	१.५	२
६	हात्ति कर्मचारिसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको) : हात्ति कर्मचारिसँग भेट ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य (के): हात्ति कर्मचारिसँग सूचना आदान प्रदान गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> <p>स्तर (कतिराम्रो सँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> गर्नुपर्ने कार्यको आदेश प्राप्त भएको । हात्ति कर्मचारिसँग आवश्यकता अनुसार कार्य प्रगति रिपोर्ट गरिएको । हात्ति कर्मचारिको विचार सकारात्मक भएको 	<ul style="list-style-type: none"> हात्ति कर्मचारि सँगको सञ्चारको आवश्यकता । हात्ति कर्मचारिसँग सञ्चार गर्नाको उद्देश्य । हात्ति कर्मचारिसँग सञ्चार गर्ने विधि । 	०.५	१	१.५

सब मोड्युल ५.२: पेशागत वृत्तिविकास

समय : २ घण्टा (सै) + ८ घण्टा (ब्या) = १० घण्टा

बर्णन (Description): यस सबमोड्युलमा पेशासँग संबन्धित विभिन्न प्रकारका वृत्तिविकास गर्ने ज्ञान र सिपहरु समावेस गरिएका छन् ।

उद्देश्यहरु (Objectives):

यस सबमोड्युलको अन्तमा प्रशिक्षार्थीहरु पेशागत वृत्तिविकास लागि निम्न लिखित ज्ञान र सिपहरु हासिल गर्न सक्षम हुने छन् ।

१. कार्यशाला /सेमिनार/ प्रदर्शनीमा सहभागी हुन ।
२. तालीममा भाग लिन ।
३. विज्ञसगँ कार्य गर्न ।
४. संबन्धित सामाग्रीहरु (पत्रपत्रिका, पुस्तिका, ब्रोर्शिथर आदि) को अध्ययन गर्ने ।
५. संबन्धित वेभ साइट हेर्ने ।

कार्यहरु(Tasks):

१. कार्यशाला /सेमिनार/ प्रदर्शनीमा सहभागी हुने ।
२. तालीममा भाग लिने ।
३. विज्ञसगँ कार्य गर्ने ।
४. संबन्धित सामाग्रीहरु (पत्रपत्रिका, पुस्तिका, ब्रोर्शिथर आदि) को अध्ययन गर्ने ।
५. संबन्धित वेभ साइट हेर्ने ।

कार्य विश्लेषण (Task Analysis)

क्र. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
१	कार्यशाला /सेमिनार/ प्रदर्शनीमा सहभागी हुने ।	<p>अवस्था (दिइएको)::</p> <p>सेमिनार / कार्यशाला / प्रदर्शनी ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सेमिनार / कार्यशाला / प्रदर्शनीमा भाग लिने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● सेमिनार तथा कार्यशाला // प्रदर्शनीमा सक्रियताका साथ सहभागिता जनाएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ● सेमिनार / कार्यशाला / प्रदर्शनीमा भाग लिनाको उद्देश्य । ● सेमिनार / कार्यशाला / प्रदर्शनीबाट फाइदा लिने तरिका । 	०.५	१	१.५
२	तालीममा भाग लिने ।	<p>अवस्था (दिइएको) :</p> <p>तालीम प्रदायक संस्थाहरु ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● तालीममा सहभागी हुने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <p>बन्यजन्तुसँग सम्बन्धी तालीम दिने विभिन्न तालीम प्रदायक संस्थाहरु खोजि गरेको ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● तालीम कार्यक्रमको सूची प्राप्त गर्ने विधि । ● सञ्चार र सम्बन्ध कायम गर्ने विधि । 	०.५	१	१.५
३	विज्ञसँग कार्य गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको):</p> <p>विषय विज्ञ र सँगै काम गर्ने बातावरण ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● विषय विज्ञसँग कार्य गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● नयाँ नयाँ प्रविधिको अवधारण । ● विषय विज्ञसँग काम गर्दा हुने फाइदा । 	०.५	०.५	१

क. सं.	कार्यहरु	अन्तिम कार्य संपादन सूचक उद्देश्य	सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञान	समय घण्टामा		
				सै	प्र	जम्मा
		<p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> सक्रियताका साथ काममा सहभागिता जनाएको । नयाँ नयाँ प्रविधि र ज्ञान आर्जन गरि आफ्नो काममा लागु गर्न सफल भएको । 				
४	संबन्धित सामाग्रीहरु (पत्रपत्रिका, पुस्तिका, ब्रोशियर आदि) को अध्ययन गर्ने ।	<p>अवस्था (दिइएको) :</p> <p>संबन्धित पुस्तक, ब्रोशियर ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य :</p> <ul style="list-style-type: none"> संबन्धित सामाग्रीहरु (पत्रपत्रिका, पुस्तिका, ब्रोशियर आदि) को अध्ययन गर्ने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> अध्ययन गरेका कागजबाट कार्य क्षेत्रमा लागू हुने कुरा प्रस्तुत गरिएको । 	<ul style="list-style-type: none"> ब्रोशियर लगायत अन्य सामाग्रीको अध्ययनको आवश्यकता । अध्ययन गर्ने विधि । 	०.५		
५	संबन्धित वेभ साइट हेर्ने ।	<p>अवस्था दिइएको):</p> <p>इन्टरनेट प्रयोगको सुविधा ।</p> <p>निर्दिष्ट कार्य :</p> <ul style="list-style-type: none"> इन्टरनेट ब्राउज गर्ने । <p>स्तर (कति राम्रोसँग) :</p> <ul style="list-style-type: none"> इन्टरनेट ब्राउज गरी बन्यजन्तुसँग सम्बन्धि थप ज्ञान र सीप प्राप्त गरेको । 	<ul style="list-style-type: none"> इन्टरनेट ब्राउजको महत्व । महत्वपूर्ण साइटहरु ब्राउज गर्ने विधि । 	०.५	१	१.५
		जम्मा		३.५	६.५	१०

मोड्युल ६: उद्यमशीलता विकास (Entrepreneurship Development)

समय : १८ घण्टा (सै) + २२ घण्टा (ब्या) = ४० घण्टा

Course description

This course is designed to impart the knowledge and skills necessary for micro enterprise startup. The entire course intends to provide basics of entrepreneurial characteristics, finding viable business idea and developing business plan.

Course objectives

After completion of this course students will be able to:

1. Understand concept of entrepreneurship and business.
2. Explore viable business idea.
3. Learn to prepare business plan.

SN	Task statements	Related technical knowledge	Time (hrs)		
			T	P	Tot.
1.	State the concept of entrepreneurship/ business/enterprises	<ul style="list-style-type: none"> • Introduction to entrepreneurship • Classification of enterprises • Benefits of self employment	2		2
2.	Grow entrepreneurial attitudes	<ul style="list-style-type: none"> • Wheel of success • Risk taking attitude	3		3
3.	Generate viable business ideas	<ul style="list-style-type: none"> • Business idea generation • Evaluation of business ideas • Creativity and innovation	3		3
4.	Prepare business plan	<ul style="list-style-type: none"> • Concept of market and marketing • Description of product or service • Selection of business location • Estimation of market share • Promotional measures • Required fixed assets and cost	9	20	29

		<ul style="list-style-type: none"> • Required raw materials and costs • Operation process flow • Required human resource and cost • Office overhead and utilities • Working capital estimation • Unit price calculation • Cost benefit analysis • Information collection guidelines 			
5.	Prepare basic business records	<ul style="list-style-type: none"> • Day book • Payable & receivable account 	1	2	3
Total:			18	22	40

Text book:

क) प्रशिक्षकहरूका लागि निर्मित निर्देशिका तथा प्रशिक्षण सामग्री, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद्, २०६९

ख) प्रशिक्षार्थीहरूका लागि निर्मित पाठ्यसामग्री तथा कार्यपुस्तिका, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालीम परिषद् (अप्रकाशित), २०६९

Reference book:

Entrepreneur's Handbook, Technonet Asia, 1981

सामान्य गुणस्तर सूचक (General Quality Indicator)

उपलब्धि तह

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
१.	श्रम बजारमा तालिमको आवश्यकता छनोट गर्ने विधि/उपाय	तालीमको आवश्यकता निर्धारण, द्रुत बजार सम्भावना सर्वेक्षण वा अन्य उपयुक्त विधि अवलम्बन गरी कम्तीमा वर्षको एक पटक स्थानीय बजारमा माग हुने दक्ष/सीपयुक्त कामदारका लागि आवश्यक तालिम प्रतिबिम्बित हुनेगरी बजार अवलोकन मार्फत सम्भावना पत्ता लगाइन्छ ।	टिएनए अथवा द्रुतबजार सर्वेक्षण प्रतिवेदन
		टी.र ई. –रोजगारदातासँग नियमित भेटनुका साथै स्थानीय साना ठूला उद्योगपतिका प्रतिनिधि समेत स्थानीय रुपमा रोजगारी उपलब्ध गराउने विषयका बैठकमा सहभागी हुने छन् र तालीमबारे समीक्षा गर्छन् ।	बैठकको सङ्ख्या, सहभागीहरूको नामावली र बैठक पुस्तिका
२.	भिएसटीमा राम्रो पहुँचका लागि प्रयोग गरिएको योजनाहरू	तालीम सम्बन्धी आवश्यकताका सूचना स्थानीय पत्रपत्रिका र एफ.एम. लगायत आमसञ्चारका माध्यमबाट व्यापक प्रसारण गरिन्छन् । साथै यस्ता स्थानीय एफएम, पोस्टर र स्थानीय सामुदायिक कार्यकर्ता समेतको माध्यमबाट घोषणा गरिन्छ ।	सञ्चार माध्यमबाट प्रसारण भएका सूचनाका विषयहरू र प्रसारण संख्या
		प्रशिक्षार्थीहरू कार्यक्रमको प्रशिक्षार्थी छनोट निर्देशिकामा उल्लेख भएको विधि अपनाइ छनोट गरिन्छ ।	छनोट प्रक्रिया र छनोट गरिएका तालीम लिने व्यक्तिहरूको जानकारी, योग्यता र सूची
३.	तालीम सम्बन्धी पाठ्यक्रम र तालीम पुस्तिकाको उपलब्धता	सिटिइभिटीद्वारा गुणस्तर कायम गरी बनाइएको पाठ्यक्रम प्रशिक्षकहरूलाई उपलब्ध गराइन्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन
		तालीम पुस्तिका तथा तालिम सामग्रीहरू सिटिइभिटीको स्तरीय पाठ्यक्रमलाई आधार मानी निर्माण गरिन्छ । यसलाई स्थानीय श्रम बजार अनुकूलको बनाइन्छ ।	तालीम पुस्तिका/अन्य साधन
४.	तालीम दिने व्यक्तिहरूको छनोट	कम्तीमा दुइटा	तालीमकर्ताहरूको विस्तृत जानकारी तालीम अवलोकन प्रतिवेदन
		दुईजना प्रशिक्षकमध्ये कम्तीमा एकजनाले सम्बन्धित पेशामा राष्ट्रिय सीप परीक्षण समितिबाट संचालित सीप परीक्षणमा सीप परीक्षण तह २ उत्तीर्ण गरेको वा तह १ उत्तीर्ण गरी कम्तीमा तीन वर्षको कार्यअनुभव भएको हुनुपर्नेछ ।	सबै तालीमकर्ताहरूको विस्तृत जानकारी

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
		त्यस्तै दुईजना प्रशिक्षकमध्ये कम्तीमा एकजनाको सीप तह १ का लागि त्यस सम्बन्धी निर्धारण गरिएको पाँचदिने प्रशिक्षार्थी प्रशिक्षक तालीम सफलता पूर्वक सम्पन्न गरेको हुनुपर्ने र आधारभूत/प्रारम्भिक सीप तहका लागि राष्ट्रिय रूपमा प्रतिष्ठित संस्था जस्तै-टिआइटीआईबाट चारदिने तालीम सम्पन्न गरेको हुनुपर्ने ।	सबै तालिमकर्ताहरूको विस्तृत जानकारी
		समग्र कार्यक्रम तालिमको पाठ्यक्रम र तालीम सामग्रीहरूबारे तालीम हनुअघि नै तालीमका सबै प्रशिक्षकहरूलाई अभिमुखीकरण तालीम दिइन्छ ।	तालीम अगाडिको अभिमुखीकरण प्रतिवेदन
५.	नियमित तालीम व्यवस्थापन	तालीमको सुरुआत, अन्त्य, कार्यगत तालीम, पदस्थापन योजना, सीप परीक्षण मिति, रोजगारी स्थापना सम्बन्धी योजना र तालीमपछिको सहयोग योजना जस्ता विषयहरूलाई समेटेर उपयुक्त समयमा तालीम पात्रोको निर्माण हुने ।	तालीम पात्रो

प्रक्रियागत तह

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
१.	तालीममा सहभागिता	प्रशिक्षार्थीहरू लिंग, जनजाती, शिक्षाको तह र भौगोलिता लगायत समग्र क्षेत्रहरू र त्यो सम्बन्धित योग्य एवम् सम्बन्धित क्षेत्रको लक्षित समूहलाई ध्यानमा राखेर छानिन्छ ।	तालीम लिनेहरूको सूची
		एउटा समूहमा बढीमा २० जना	तालीम लिनेहरूको सूची तालीम अवलोकन प्रतिवेदन
		कम्तीमा ८०% प्रशिक्षार्थीहरू तालिमको पूरा अवधिभर उपस्थित हुनुपर्ने ।	सहभागीहरूको हाजिरी पुस्तिका, तालीम अवलोकन प्रतिवेदन
२.	तालीमकर्ताको संलग्नता	प्रशिक्षार्थी र प्रशिक्षकको अनुपात सैद्धान्तिक तालीमको अवधिमा बढीमा २० जना प्रशिक्षार्थी = एकजना प्रशिक्षक र व्यावहारिक तालीमको अवधिमा १० जना प्रशिक्षार्थी = एकजना प्रशिक्षक हुनुपर्ने ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन तालीम सत्र योजना

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
३.	भौतिक साधन	तालीम कार्यक्रमको दस्तावेजमा उल्लेख भएअनुसारको भौतिक सुविधा पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध हुनुपर्ने । नियमित पानी र हात धुने साबुन सहितका पुरुष र महिला शौचालय छुट्टाछुट्टै व्यवस्था हुनपर्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन
		सवैखाले सामग्री र मेसिनहरूको प्रयोग गर्दा अवलम्बन गर्ने सुरक्षा विधिहरूको व्यवस्था, सुरक्षासँग सम्बन्धित जानकारी र त्यससँग सम्बन्धित वस्तुहरूको सूची कार्यशाला तथा प्रयोगशालामा टाँसिएको हुनपर्छ । प्रशिक्षाथी एवम् प्रशिक्षकहरूलाई स्वास्थ्य र सुरक्षाको उपायहरूबारे निर्देशन दिइन्छ । प्राथमिक उपचार बाकस नियमित रूपमा (औषधी सहित) सम्बन्धित कक्षमा उपलब्ध रहन्छ । साथै, त्यो बाकसमा प्राथमिक उपचारसँग सम्बन्धित चिह्न पनि स्पष्ट रूपमा लेखिन्छ । प्रशिक्षाथीहरूलाई कसरी प्राथमिक उपचार गर्ने भन्ने विधिको जानकारी गराइन्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन तालीम सत्र योजना
४.	व्यावहारिक तालीम सम्बन्धी व्यवस्था	सैद्धान्तिक कक्षा र व्यावहारिक कक्षाको अनुपात २०% सैद्धान्तिक कक्षा र ८०% व्यावहारिक कक्षा हुन्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन तालीम सत्र योजना
		प्रत्येक प्रशिक्षाथीहरूले आ-आफ्नो व्यवसायसँग सम्बन्धित साधन/मेसिनहरूमा मात्रै आफ्नो अभ्यास र अन्य काम गर्नुपर्छ । साथै, अन्य सामग्री पेसा/सीपसँग सम्बन्धित रही वर्गीकरण गरेर राखिएको क्षेत्रमा गुणस्तर निर्धारण हुनेगरी सोही स्थानमा सबै प्रशिक्षार्थीले सम्बन्धित रही काम गरेको हुनुपर्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन तालीम सत्र योजना
		स्तरीय पाठ्यक्रम बमोजिम सबै प्रशिक्षार्थी कार्यगत तालीम, व्यवसायिक अभ्यास, सीप प्रदर्शन भ्रमण लगायत गतिविधिमा अनिवार्य सहभागी हुनुपर्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन कार्यगत तालीम पदस्थापनको व्यवसायिक अभ्यास र सीप पदर्शन भ्रमणको सूची
५.	नरम तथा व्यावसायिक सीप तालीमको व्यवस्था	सबै प्रशिक्षार्थीलाई श्रम अधिकार, एचआइभी/एड्स, प्रजनन स्वास्थ्य, व्यवसायिक सीप तालीम, जीवनोपयोगी तालीम र वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी अभिमुखीकरण जस्ता आफ्नो आवश्यकता अनुसारका तालीममा पहुँच पुऱ्याइन्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन तालीम सत्र योजना
६.	तालीम दिने योजना तथा	सम्पूर्ण तालीम कार्यविधि तालिम पात्रोअनुसार नै लागू गरिन्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन तालीम पात्रो

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
७.	त्यसलाई लागू गर्ने विधि	पाठ्यक्रम र तालीम पात्रो अनुसार तालिमको दैनिक पाठ योजना बनाइन्छ र त्यस सम्बन्धी दैनिक कार्य पुस्तिकाको व्यवस्था हुनुपर्छ ।	तालीम अवलोकन प्रतिवेदन
		सिटिइभिटीबाट गुणस्तर कायम गरी निर्धारण गरिएको पाठ्यक्रमलाई तालीममा लागू गरिन्छ र त्यसैअनुसार बनाइएको तालीम पुस्तिकालाई प्रशिक्षक र प्रशिक्षार्थीहरूले प्रयोग गर्छन् ।	तालीम सत्र योजना, तालीम गतिविधि, अवलोकन प्रतिवेदन
	पदस्थापन र सरसल्लाह सम्बन्धी सहयोगको व्यवस्था	रोजगारीको पदस्थापना र अन्य स्थान विशेष सल्लाहहरू उपयुक्त कर्मचारीहरू द्वारा पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध गराइन्छ	अवलोकन प्रतिवेदन
		प्रशिक्षार्थी छनोट गर्न र सीप परीक्षाको लागि रोजगारदाताहरू मध्येका विशिष्ट र सम्बन्धित क्षेत्रमा विशिष्टता हासिल गरेका दक्ष व्यक्तिहरूलाई सामेल गराइन्छ । रोजगारदाताहरूले नै कार्यगत तालीमको सुविधा उपलब्ध गराउँछन् । सफल प्रशिक्षार्थीहरूलाई तालीम पछि तत्काल रोजगारी उपलब्ध गराइन्छ ।	अवलोकन प्रतिवेदन, रोजगारी र आम्दानी प्रमाणीकरण प्रतिवेदन
		सफल प्रशिक्षार्थीहरूलाई ऋण सुविधा र व्यवसाय स्थापना गर्न आवश्यक पर्ने 'सिड मनी' उपलब्ध गराई उद्योग व्यवसायको स्थापना र प्रवर्द्धन गराउन उनीहरूलाई तालीम पछि आर्थिक कारोबार गर्ने संस्थाहरूसँग सम्बन्ध स्थापना गराई सहयोग प्रदान गर्ने ।	अवलोकन प्रतिवेदन, तालीम दिने संस्था र वित्तिय संस्थाहरू बीचको करार पत्र

परिणाम/उपलब्धि तह

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
१.	तालीम पूरा गर्ने दर	प्रशिक्षार्थी मध्ये १० प्रतिशत भन्दा बढीले तालीम अधुरो पारी बिचमा नछोड्ने	प्रशिक्षार्थीहरूको सूची
२.	क्षमता/सीप परीक्षा	कम्तीमा ९० प्रतिशतभन्दा बढीले तालीम पूरा गरी सीप परीक्षा दिने	एनएसटिबी सीप परीक्षाको परिणाम
		कम्तीमा ८० प्रतिशत प्रशिक्षार्थीहरूले सीप परीक्षा उत्तीर्ण गर्नुपर्ने	एनएसटिबी सीप परीक्षाको परिणाम

परिणाम/उपलब्धि तह

क्र.सं.	मापक	उद्देश्य प्रमाणीकरण हुने सूचक	प्रमाणीकरणको साधन
१.	सफल प्रशिक्षार्थीहरूको पदस्थापन दर (यस्ता प्रकृतीका अन्य तालीमहरूमा)	यस्ता प्रकृतीका अन्य तालीमहरूबाट सफल ६० प्रतिशत प्रशिक्षार्थीलाई रोजगारीको व्यवस्था भएको/रोजगारी पाएका छन् ।	आम्दानी प्रमाणीकरण प्रतिवेदन / ट्रेसर अध्ययन प्रतिवेदन
		रोजगार पाएका प्रशिक्षार्थीहरूले विशेष रूपमा व्यवस्था गरिएको वर्गीकरण (यदि गरेको भएमा) अनुसारको सामान्य अवस्थाको आम्दानी गरेका छन् ।	आम्दानी प्रमाणीकरण प्रतिवेदन / ट्रेसर अध्ययन प्रतिवेदन
२.	तालीमबाट प्राप्त सीपहरूको कार्यस्थलमा भएको प्रयोगबारे (यस्ता प्रकृतीका अन्य तालीमहरूमा)	९० प्रतिशत जागिरमा संलग्न प्रशिक्षार्थीहरूले आफ्नो सीपसँग सम्बन्धित व्यावसायिक तालीममा संलग्न भएको हुनुपर्छ ।	आम्दानी प्रमाणीकरण प्रतिवेदन / ट्रेसर अध्ययन प्रतिवेदन
		यस्ता प्रकृतीका अन्य तालीमहरूमा कम्तीमा ८० प्रतिशत रोजगारमा संलग्न प्रशिक्षार्थीहरू आफ्नो काम प्रति सन्तुष्ट रहेको साथै ६० प्रतिशत रोजगारदाताहरू प्रशिक्षार्थीहरूको कार्यबाट सन्तुष्ट रहेको देखिन्छ । रोजगारदाताहरू तालीमबाट प्रशिक्षार्थीहरूले पाएको सीपबाट सन्तुष्ट छन् ।	ट्रेसर अध्ययन प्रतिवेदन रोजगारदाताहरूको सर्वेक्षण

पेशागत विशिष्ट सूचक (Occupation Specific Indicator)

प्रशिक्षणको पेशा : बन्जन्तु प्राविधिक सहयोगी (Junior Wildlife Technician)

अवधि : ३९० घन्टा (आधारभूत)

समूहको आकार : २०

क्र.सं.	मापक/विधि	सूचकाङ्क(अनिवार्य)	सूचकाङ्क (भएमा राम्रो)
१.	प्रशिक्षण स्थलमा हुनुपर्ने विशेष आवश्यकता	माथि उल्लेखित परिमाणका उपकरण तथा औजार र सुरक्षा सामग्रीहरूको उपलब्धता	
२.	कक्षा कोठा र बस्ने तथा लेख्ने सुविधा (फर्निचर)	<ul style="list-style-type: none"> एउटा कक्षाकोठा (२० वर्ग मी.) 	
३.	प्रयोगशाला र बस्ने तथा लेख्ने सुविधा (फर्निचर)	<ul style="list-style-type: none"> क्षेत्रफल कम्तीमा २० वर्ग मी. प्रयोगात्मक अभ्यास गर्दा व्यक्ति पिच्छे, सामग्रीहरू सेतो पाटी पर्याप्त प्रकाश र हावा खेल्ने कोठा 	<ul style="list-style-type: none"> कम्तीमा ८० वर्ग मी.को क्षेत्रफल
४.	व्यावसायिक स्वास्थ्य र सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्येक प्रशिक्षार्थीलाई एक-एक सेट सुरक्षा सामग्री सहितको टुल बक्स प्राथमिक उपचार किट बाक्स सुरक्षासँग सम्बन्धित जानकारीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> आगो नियन्त्रण गर्ने मेसिन (कम्तीमा एउटा)
५.	प्रशिक्षकहरू	<ul style="list-style-type: none"> २ जना प्रशिक्षक कम्तीमा बन्जन्तु प्राविधिक (Junior Wildlife Technician) विषयमा प्राविधिक एस.एल.सी. वा व्यवस्था भएमा सम्बन्धित व्यवसायमा तह २ उत्तीर्ण वा सम्बन्धित व्यवसायमा कम्तीमा १० वर्षको कार्यानुभव भएको । 	प्रमाणपत्र तह पास गरेको र कामको अनुभव भएको
६.	प्रशिक्षार्थीहरू	<ul style="list-style-type: none"> गणितीय सङ्ख्याको ज्ञान भएको साक्षर उमेर : १६ वर्ष 	<ul style="list-style-type: none"> शारिरीक दन्दुरुस्त
७.	औजार तथा उपकरणहरू	<ul style="list-style-type: none"> नत्थी गरिएको सूचीअनुसार 	
८.	कार्यस्थलमा व्यावहारिक सिपको प्रयोग	<ul style="list-style-type: none"> वास्तविक कार्यक्षेत्रमा क्षमता/सीपको प्रदर्शन गर्ने गरी भ्रमण 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्षेत्रमा कम्तीमा प्रत्येक मोड्युलको अन्तमा व्यावहारिक कक्षा
९.	मूल्याङ्कन	<ul style="list-style-type: none"> सबै योजनाका लागि मूल्याङ्कन मापक योजना अनुसारको मूल्याङ्कन प्रणाली 	
१०.	प्रयोग हुने सामग्रीहरू	<ul style="list-style-type: none"> नत्थी गरिएको सूचीअनुसार 	